ბურჯი ეროვნებისა

უმთავრესი ბურჯი
ეროვნებისა
ენა...
იაკობი

1997 წელი | 11(28) | ნოემბერი • BURJI EROVNEBISA • ფასი 40 თეთრი

ილია

ბვინმთბს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ბესარიონ ჟორჟანაძის საზოგადოების გაზეთი

მთავარი რედაქტორი
გიორგი გოგოლაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე
იოსებ ჭუმბურიძე

დირექტორი
მირიან ხაჭვანი

რედაქტორები:
ციცინო (ნინო) კვანტალიანი,
მარინე კიკონიშვილი,
ნანა ლოლაძე,
რამაზ ქურდაძე,
ნინო ჭუმბურიძე

მხატვრული რედაქტორი
ილია ჭრელაშვილი

რედაქციის გამგე
მაია კობიაშვილი

სარედაქციო საბჭო
გენადი ბურჭულაძე
კახა გაბუნია
ლევილ გეგეჩაძე
ქეთევან დათუკიშვილი,
რუსუდან ლანდია,
ნანა ურთაშვილი,
ჭაბუკა ქირია,
მიხეილ ქურდიანი,
გიორგი წიბახაშვილი,
თამაზ ხმალაძე
ნინო ჯორბენაძე

მორიგე რედაქტორი
ნინო კვანტალიანი

გაზეთი
„ბურჯი ეროვნებისა"
რეგისტრირებულია
საქართველოს იუსტიციის
სამინისტროში, 1686.
მისამართი:
პ. ინგოროყვას ქ. №8,
ტ. 99-80-46

ინდექსი 76016

ილია ჭავჭავაძე - 160

ილია გვიხმობს

კარს მოგვადგა XXI საუკუნე – III ათასწლეულის დასაწყისი, ილიას იდეების, ილიას საქმის გამარჯვების საუკუნე...

XXI საუკუნიდან გვიხმობს ილია...

გვიხმობს და შეგვახსენებს; შეგვახსენებს და გვაფრთხილებს, გვაფრთხილებს და გვაიმედებს:

* * *

„სამი ღვთაებრივი საუნჯე დაგვრჩა ჩვენი მამა-პაპითგან: მამული, ენა და სარწმუნოება. თუ ამათაც არ ვუპატრონეთ, რა კაცები ვიქნებით, რა პასუხს გავსცემთ შთამომავლობას".

* * *

„ერის პირქვე დამხობა, გათახსირება, გაწყალება იქიდან დაიწყება, როცა იგი თავისს ისტორიას ივიწყებს, როცა მას ხსოვნა ეკარგება თავისის წარსულისა"...

* * *

„გვეყო, ბატონებო, ჩვენის აწმყოსი და მომავლის ბედის სხვაზედ მიგდება. ჩვენის გაჭირვების, გულისტკივილისა და წადილის პატრონნი ჩვენვე უნდა ვიყვნეთ".

* * *

„ნათქვამია, თევზი თავიდან აყროლდებაო, სწორედ ეგრე მოგვდის ჩვენც. ჩვენს ეგრეთ-წოდებულ მაღალ საზოგადოებას თუ დავაკვირდებით, ცოცხალი ლაპარაკი, ის დარბაისლური ქართული საუბარი, ის საამური ქართული სიტყვის მიხვრა-მოხვრა, ის სიმდიდრე ქართულის სიტყვებისა აღარ ისმის. გადაგვავიწყდა ყოველივე, რაც ენის შვენებას შეადგენს, რადგანაც ჩვენი აზრი ჩვენის ენით აღარ მოძრაობს".

* * *

„გვიკვირს, კაცმა როგორ უნდა გამოიმეტოს თავისი დედ-მამის ენა ისე!.. სწორედ უნდა მოგახსენოთ, ამისთანა წერაში არამც თუ იყოს ენის სიყვარული, არამედ ენის სრული უპატიობაა და სიძულვილი. რომ არა გვყვანდნენ რუსთაველი, ალ. ჭავჭავაძე, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, გრიგოლ ორბელიანი, კიდევ ჰო, რომ გვყვანან. რატომ არ ვსწავლობთ იმათ მშვენიერს ლექსებში მშვენიერს ენას? დაუდევნელები ვართ ქართველები და კიდეც ეგ მოგვიღებს ბოლოს, თუ ჩვენ საუბედუროდ არ გავსწორდებით როდისმე".

* * *

„თითონ მთავრობამ თავისის ხარჯით, თავისის თაოსნობით უნდა დამართოს შკოლები, და მერე იმისთანა სიფრთხილით, იმისთანა თვალგაფაციცებით, იმისთანა წინდახედველობით, რომ არა მიზეზი არ მისცეს კაცს აფიქრებინოს, რომ განათლების და სწავლის მეტი აქ შკოლას სხვა რამე წადილიცა აქვს. ამ მძიმე ტვირთისა შეუმსუბუქებს მთავრობას მარტოდ და მარტოდ ქართველი კაცი, ქართულის ენის მცოდნე..."

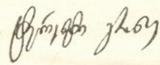

სამშობლოს

რაღაც მინდა სიცოცხლეზე მეტი,
უფსკრულია და შენ მარტო ჰკივი,
მე მაფიქრებს საქართველოს ბედი,
მე განვიცდი ჩემ სამშობლოს ტკივილს.

როგორც ოხვრა შორეული გედის,
ანდა როგორც მარმარილო ცივი,
მე მაფიქრებს საქართველოს ბედი,
მე განვიცდი ჩემ სამშობლოს ტკივილს.

ვგრძნობ მსოფლიოს და უსაზღვროს ვეტრფი
შენ გაიგებ ჩემს ამნაირ ტირილს
მე მაფიქრებს საქართველოს ბედი,
მე განვიცდი ჩემ სამშობლოს ტკივილს.

რაღაც მინდა სიცოცხლეზე მეტი,
უფსკრულია და შენ მარტო ჰკივი,
მე მაფიქრებს საქართველოს ბედი,
მე განვიცდი ჩემ სამშობლოს ტკივილს.

ტერენტი გრანელი

ტერენტი გრანელს ქართული პოეზია იცნობს, როგორც უნაზესი განცდების პოეტს.

ყოველი მისი სტრიქონი რბილია და გამჭვირვალე, ყოველი ხაზი სევდით და [illegible].

მასში შემოქმედების ცეცხლი და ტემპერამენტი [illegible] [illegible] ურთიერთობენ.

სულის სტიქია ქმედით ფორმებში ვლინდება მეტი ექსპრესიით და სისავსით. ყოველ ლექსში გრანელის შემოქმედება მისი ცრემლდაფრქვეული ტემპერამენტის მხილებაა.

რბილი პოეტური თქმა, თითქმის უხმო და მუდამ ერთგვარი.

სასტიკი ნებისყოფა, ულმობელი შემოქმედებაში, ყოველ სტრიქონს რუდუნის ნაკლები სხვათა. ტერენტი გრანელის პოეტურ სახეებში გადამეტებული სისუსტე [illegible] მინიჭება.

არ არის თვითონ ნების დარბილება. შიში სიკვდილისა და სიყრუეში გაქცევა მოქმედი ხელის.

სტრიქონების ამოღება მისი პოეზიიდან შეიქნია ფაქტიურად. მთელი შემოქმედება ასეთი სულით ცოცხლობს. აქ შეიძლება მოცვანა არა თუ სტრიქონის ან ტაეპის, არამედ მთელი შემოქმედების ან თითოეული სიტყვის ცვლილებად.

გრანელის პოეზიაში [illegible] ხაზებსაც ნახავთ..

შესაძლოა პოეტის ერთი შეხედვა შლიდეს საგანს და ქაოსში აღმოჩნდეს ყოველივე. ასეთ ხილვაში არის [illegible]: შეცნო არსი.

ტერენტი გრანელისთვის საწყისი დაშლილი და უცნობი ქაოსია, სადაც ადამიანები დადიან, როგორც აჩრდილები და ნივთებს წარმოუდგენელი აქვთ სახე და ფერი.

„სადღაც და ვიღაც“ – ასეთია მისი ხედვის ფორმულები.

პოეტი დაიარება ამ ჩრდილებში, როგორც მოჩვენება მუდამ ფრთხილი და ნელი, თითქოს ეშინია ნივთთა მდუმარების შერხევისა.

„სიჩუმე და სიმარტოვე“ – ასეთი მოკრისტალებული ფორმის განწყობილებაა.

აქ არის უცნაურ თავისებური ხილვა თავისებური სინამდვილით და აქ იშლება კიდევ ერთი უნივერსალური მოვლენა:

– ყოველივე გახსნილია ერთ მთლიან [illegible], რომელსაც მწუხარების და ტანჯვის შტამპი აქვს დარტყმული.

გრანელის პოეზია სევდის ქრონიკაა, მაგრამ მასში სულიერი განწყობილების გვერდით მსოფლიო გზნების ხაზებიც მოსჩანან.

პორტრეტისთვის კიდევ ერთი ხაზია საჭირო. ნამდვილი პოეზია სისხლით იწერება და ბიოგრაფიიდან შემოქმედებისკენ უშუალო გზებია გაშლილი.

უფრო მეტი [illegible] პოეზიაში პოეტის ცხოვრებაშია სრულქმნილი და პირიქით.

ტერენტი გრანელის ცხოვრება ყოფნაა [illegible] – ხოლო პოეზია – მისი განცდა და ცრემლი.

გიორგი ნადირაძე

21 დეკემბერი, 1924 წ.

წერილი მოგვაწოდა მარინე ნადირაძემ

ადიდებს სული ჩემი უფალსა

28 ოქტომბერი (ახალი სტილით 10 ნოემბერი) – ხსენება მღვდელმოწამისა ნეოფიტე ურბნელ-ეპისკოპოსისა

31 ოქტომბერი (ახალი სტილით 13 ნოემბერი) – ხსენება ათთა ბევრთა (100000) მოწამეთა თბილისს ხვარაზმელთაგან წამებულთა

8 ნოემბერი (ახალი სტილით 21 ნოემბერი) – კრება წმიდისა მთავარანგელოზისა მიქაელისა და სხვათა უხორცოთა ზეცისა ძალთა: გაბრიელისა, რაფაელისა, ურიელისა, სერაფიელისა, ეგუდიელისა, ვარახიელისა და იერემიელისა, მთავარანგელოზთა.

10 ნოემბერი (ახალი სტილით 23 ნოემბერი) – ხსენება წმიდისა დიდმოწამისა და ძლევაშემოსილისა გიორგისა, დიდმოწამე კონსტანტინე ქართველთა მთავრისა.

ბიბლიოთეკა

წმინდა ათონის მთა

ახლახან საბერძნეთში ათონის მთის სიწმინდეების მოსალოცად მორწმუნეთა პატარა ჯგუფმა იმოგზაურა. ჯგუფის შემადგენლობაში იყვნენ დეკანოზი ზურაბი (ანთაძე), დეკანოზი დავითი (ისაკაძე) და მრევლის ორი წევრი.

გთავაზობთ ნაწყვეტს დეკანოზ ზურაბის საუბრიდან.

წმინდა ათონის მთა ეს არის ნახევარკუნძული საბერძნეთში, რომელზეც შესვლა მხოლოდ კაცებს შეუძლიათ. ნახევარკუნძული ძალიან დიდია, დაახლოებით 80-100 კმ სიგრძეში და 30 კმ სიგანეში. ათონის მთაზე მხოლოდ მართლმადიდებელი მამათა მონასტრებია და ქალებს საერთოდ არ უშვებენ. ძველი ტრადიციით მამათა მონასტერში ქალის შესვლა არ შეიძლებოდა. ათონზე უკვე 1000 წელია რაც ამ ტრადიციას იცავენ და ქალს არ უშვებენ. იქ 20 დიდი მონასტერია და ამის გარდა არის პატარ-პატარა სკიტები და სენაკები, სადაც ბერები განმარტოებულად ცხოვრობენ. (სკიტი – მცირე განმარტოებული მონასტერი). ათონის მწვერვალის ძირში ძალიან მიუვალი ადგილებია და სულ განდეგილად, განმარტოებულად ცხოვრობენ მამები. ამ მთაზე, შეიძლება ითქვას, მთელი მსოფლიოს სიწმინდეებია შეკრებილი, რაც კი წმინდა ნაწილები და წმინდა ხატებია, თითქმის ყველაფერი იქ არის თავმოყრილი.

ათონის მთა ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის განსაკუთრებული მფარველობის ქვეშ იმყოფება. წმინდა ქალწული ეფესოში გემით რომ მიემგზავრებოდა, მისი ხომალდი ათონის მთას მიადგა. ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელი გადმობრძანდა და სულიწმინდის მადლით განმსჭვალა, რომ ეს განსაკუთრებული ადგილი იქნებოდა, სადაც ბევრი ქრისტიანი განმარტოებულად იღვაწებდა. წმინდა ქალწულმა ილოცა, აკურთხა ათონის მთა და იწინასწარმეტყველა, რომ იგი მისი მფარველობის ქვეშ იქნებოდა. მართლაც, ღვთისმშობლის ლოცვით განწმენდილი მთა ნელ-ნელა გაივსო ბერებით და იქ მსოფლიოს დიდი სიწმინდეებიც შეიკრიბა.

ათონის მთის ყველაზე დიდი სიწმინდე არის **ივერონის ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატი**; იქ სხვაც ბევრი სასწაულმოქმედი ხატია დაბრძანებული, „ღირს არს" ხატი, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის **მსწრაფლშემწე ხატი**, **ვატოპედის** მონასტრის ხატები. მაგრამ ყველაზე დიდი სიწმინდე და ყველაზე დიდი სასწაულმოქმედი არის ივერონის ღვთისმშობლის ხატი. არის ასეთი გადმოცემა და წინასწარმეტყველება, რომ მეორედ მოსვლის წინ ივერონის ღვთისმშობლის ხატი ათონის მთას დატოვებს. წმინდა მთა ამის შემდეგ ბერებმაც უნდა დატოვონ, რადგან ათონის მთა ზღვაში ჩაიძირება, ანტიქრისტემ და მისმა მიმდევრებმა წმინდა ნაწილები და წმინდა მონასტრები რომ არ შეურაცხყონ.

ივერონის მონასტერში ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატზე, **პორტაიტისაზე** („მეკარე", მონასტრის მცველი ხატი) არის ძალიან ბევრი შენაწირი ძვირფასეულობა. ეს არის საუკუნეების მანძილზე შეწირული სამკაული, უძველესი ოქროს მონეტები და ძვირფასი სამკაულები, რომლებიც მორწმუნეებმა, მხედართმთავრებმა თუ სხვა დიდებულებმა ამ ხატს შესწირეს. ეს ყველაფერი ოქროს ხატზეა ჩამოკიდებული.

წინა საუკუნეში ათონის მთის თურქები ძალიან ხშირად არბევდნენ. ისინი მთელ საბერძნეთს ძარცვავდნენ, ბერებს, რომლებსაც მერე მონებად მიჰყავდნენ, ყველაფერს მიიტაცებდნენ და ივერონის ღვთისმშობლის ხატს ამოიმწყვდევდნენ. თავის ადგილას იყო თუ არა ხატი რომ ნახავდნენ, მწვალებლობდნენ და თავგანწირულნი ეწამებოდნენ. თურქებმა მონასტრები გაძარცვეს და დაარბიეს. ივერონის მონასტერს რაც კი განძი, ყველაფერი წაართვეს, მაგრამ სასწაულმოქმედი მონაზვნები და ბერები გადარჩნენ სიწმინდის ხილვით. ბერებმა ადგილობრივ ჯარისკაცებსა და მომხრეებს ხატის ძვირფასეულობის წაღების საშუალება მისცეს. მაგრამ თურქები ხატთან ახლოს მისვლას ვერ ბედავდნენ, რომელიც კი მივიდოდა, იმ წამსვე ნადგურდებოდა. რადგან საშინელი შიში გაუჩნდათ, ამბობენ და შეშინებულები გარბოდნენ. ამ სასწაულმოქმედი ხატის გარდა ყველა მონასტერში ძალიან ბევრი წმინდა ნაწილებია შეგროვილი. ვატოპედის მონასტერში ინახება ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის სარტყელი, ოთხი ოქროსმჭედლის თავის ქალა, რომელზეც არის მისი უხრწნელი ყური. დიონისეს მონასტერში არის ითანე ნათლისმცემლის ხელი, რომელითაც მან იორდანეში იესო ქრისტე მონათლა. წმინდა ნაწილები სხვაც ძალიან ბევრია.

ათონის მთაზე მრავალი ყველაზე ბევრი ხატია. ერთი მონასტრიდან მეორეში გადადიან, სწორედ ლოცვაზე ყოველდღე ყველა მონასტერში გამოაქვთ წმინდა ნაწილები, ყველა მლოცველი მიდის და თაყვანს სცემს მათ.

ივერონის მონასტერი

წმინდა 100 ათასი მოწამე

წმინდა 100 ათასი მოწამის ხსენებას ეკლესია აღნიშნავს 31 ოქტომბერს (ახალი სტილით 13 ნოემბერს).

100 ათასი ქართველი 1227 წ. თამარ მეფის ასულის რუსუდანის მეფობის დროს თბილისში ერთ დღეს ეწამა, როდესაც საქართველოს შემოესია მონღოლებისაგან დევნილი ხვარაზმელი სულთანი ჯალალედდინი, რომელიც საშინელი სისასტიკითა და დაუნდობლობით გამოირჩეოდა. ქართველებმა პირველი ბრძოლა ხვარაზმელთა ლაშქარს გარნისთან გაუმართეს. საშინელ ბრძოლაში „ამოწყდენ ქართველნი ჰოდოენეოთვის", სახელი გაითქვეს სარდლებმა მხედართ შალვა და ივანე ახალციხელებმა. ივანე ბრძოლის დროს მოკლეს, შალვა კი ტყვედ ჩავარდა და 1 წლის შემდეგ ჯალალედდინის მოთხოვნით რაკი ქრისტიანობა არ უარყო, საშინელი წამებით მოკლეს.

ჯალალედდინი თავისი ლაშქრით თბილისისკენ დაიძრა. მეფე რუსუდანი მტრის გარეთ ... ხვარაზმელთა და მეფის თბილისის შემორტყმა. ქალაქის მცველებმა მედგარი წინააღმდეგობა გაუწიეს. მაგრამ დაბით თბილისელმა სპარსებმა ღალატით ქალაქის კარი გააღეს და მტერი ქალაქში შემოიყვანეს. ქართველებს მოღალატე და მოიმხრე სპარსები გამოსჩენათ ყველანი, სასტიკი ხოცვა-ჟლეტა გაიმართა, გამძვინვარებული ხოცავდნენ ყრმასა თუ მოხუცს, ქალსა თუ კაცს. დახოცილები ქუჩებში ეყარნენ, ბევრის ცხედარი ... ყველგან საშინელი გოდების ხმა ისმოდა. ხვარაზმელები ეკლესიებს წვავდნენ, სიწმინდეებს შეურაცხყოფდნენ, მონასტრებს ანადგურებდნენ, ტყვედ იყვანდნენ ან ხოცავდნენ ეპისკოპოსებს, მღვდლებსა და დიაკვნებს. „ეკლესიათა და ხატთა და ჯვართა საზარელი გმობაგან იქმნოდა ქალაქი ყოველი".

ჯალალედდინმა ეს საშინელებანი არ იკმარა. „ა-ხნით უკუნ განაძეა ... ზედა არა წმი-

5

4

დასა მას, გულის-ხმის-ყოფასა შინა, უკვდავი იგი სულითმისი", და მან თავისიანებს ხორის ტაძრის გუმბათი მოარღვევინა და ზედ თავისი ტახტი დაადგმევინა.

გამძვინვარებულმა ჯალალედინმა ტყვეების გამაჰმადიანება განიზრახა. მისი ბრძანებით ხორის ტაძრიდან მაცხოვრისა და ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის წმინდა ხატები გამოასვენეს და მტკვარზე გადებულ ხიდზე დაასვენეს. ტყვეებს კი ქრისტიანობის უარყოფა და წმინდა ხატების ფეხით დათრგუნვა უბრძანეს.

ამ დროს ქალაქში უამრავი ტყვე აღმოჩნდა, რადგან მტრის შიშით თბილისის გარშემო სოფლებიდან მოსახლეობა დაიძრა და ქალაქის მტკიცე ციხეებს შეაფარა თავი. ისინი ვინც სიკვდილს გადაურჩნენ, ტყვედ ჩავარდნენ. ტყვეებს ჯალალედინის ბრძანება გამოუცხადეს: თუ ქრისტეს უარყოფენ, ხიდზე მდებარე ხატებს უპატიოდ დათრგუნავენ, ტყვეობიდან გაათავისუფლებენ და საჩუქარსაც მიიღებენ, თუ არადა მახვილით თავებს მოჰკვეთენ.

ბევრი შეშინდა, რადგან საკუთარი თვალით იხილა წინამდგომარეთა სიკვდილი, უმრავლესი კი არ შეუდრკა, არ უარყო ქრისტე, ფეხით არ დათრგუნა წმინდა ხატები. „არა უარვყოთ ქრისტე შემოქმედი ჩვენი და უფალი, არამედ მოვისწყვდეთ ყოველნი სახელისათვის მისისა. არა უპატიო-ვყოთ პატიოსანი ხატი მისი, რომელი წმიდათა ანგელოზთაგან პატივცემულ არს" – აცხადებდნენ ისინი.

ამ დღეს 100000 ქრისტიანი ეწამა თბილისში: თავი მოჰკვეთეს ყველას, განურჩევლად ასაკისა და წოდებისა. მათ შორის იყვნენ ეპისკოპოსნიც და ქალაქის მონასტრებში „მყუდროებით მცხოვრებნიც" სამღვდელონი, საეროქალაქონი და სამხედრონი, ყველანი „თავწარკვეთილ-იქმნენ სადიდებლად ღვთისა და პატივად წმიდისა გულისთვის" (გობრონ (მიქაელ) საბინინი „საქართველოს სამოთხე", გვ. 552).

ხეზე ნაკვეთი წმ. გიორგის კარედი
ხატის ავტორი გიორგი ქარჩილაძე

სარკინეთის ქვაბებს მოახლოებულმა იმარმა ბერებს კაცი გაუგზავნა და შეატყობინა, სამტროდ რომ არ მიდიოდა. მონაზვნებმა მოციქულს სარდალმა უხორცო მხედართა გუნდი იხილა. „და იქმნეს მოციქული ... რითა ზედა და შორის მათსა კაცი მონაზონი მოხუცებული ... ელვარებითა შესახედავისათა". იმარმა მონაზვნებს ამბავის ძღვენი და დანაბარები გადასცა. მათი ყოფა-ქცევითა და თავმდაბლობით გაოცებულმა სარდალმა ბერებს უთხრა: წმინდანო ღმრთისანო, ადამიანების რატომ გეშინიათ, მაშინ როცა თქვენი მონასტრის მცველად ვხედავ „მხედართა ნათლისათა მფრინველთა პატრითა ზედა" და მათ შორის საკვირველ მოხუც მონაზონს თმითა და წვერით შემკულს, „რომელისა ხილვასა სიკეთე ვერ შესაძლებელ არს ჩემდა თქმად". მე მწამს, რომ ეს მხედრები უფლის ანგელოზები არიან, მონაზონი კი თქვენი მოძღვარია.

ამ სიტყვების მოსმენის შემდეგ ბერები აღიღებდნენ ღმერთს, რომელმაც მონასტერი ბარბაროსებისაგან ნებარი შორს ლოცვით იხსნა. მონასტრის ბერებს იმარმა აღუთქვა მარადის დროს მომხრეობა თუ არა, თქვენთან მოვალ, მოვინათლები, მონაზონი გავხდები და სიკვდილამდე თქვენთან დავრჩებიო. იგი ორი თავის ერთგულ მონასთან ერთად მართლაც დაბრუნდა შინ მალეთის მონასტერში, მოატოვა ყველაფერი, მამული, სიმდიდრე. მხედართმთავრობა და წმინდა სამების სახელით მოინათლა. სახელად უწოდეს ნეოფიტე ანუ იგი ახალი ნერგი. **ნეოფიტეს** ორი მონას, რომლებიც მასთან ერთად მოინათლნენ, უწოდეს **ქრისტოდულოსი**, ესე იგი ქრისტეს მონა და **ქრისტოფორისი**, ესე იგი ქრისტემტვირთველი.

წმინდა ნეოფიტემ ბერული ცხოვრება დაიწყო, სათნოებათა სიმდიდრემ და სიყმრიდან წარმართის ზეგარდმოქმნას შეხწავლეს ნიჭი იყო გამოცდილი და იგი საეკლე ქართლის კათალიკოსის მიერ ურბნისის ეპისკოპოსად იქნა ხელდასხმული. ხალხი მღვდელმთავარი თავის სამწყსოს ბრძნულად იცავდა და განაგებდა, დღე და ღამე შრომობდა. იგი დაუღალავად ქადაგებდა ცეცხლის მსახურებს, კერპთაყვანისმცემლებს ქადაგებდა და ქრისტეს სჯულზე მოაქცევდა თავისიანებს.

სპარსის მოციქულებრივი საქმიანობა ეშმაკმა ვერ მოითმინა. ცეცხლის მსახურები ერთად შეკრებილნი და ეპისკოპოსის ფარულად მოკვლა გადაწყვიტეს. რადგან იგი ცეცხლის შემცვლელს და დაშრეტს, ნიშნების ამხობს, ტაძრებს აშენებს, ქრისტეს ეკლესიებს და სამღვდელოს სკოლებს აგებს. იმ ღვთის ეშმაკის მიერ რამაც ნეოფიტე ურბნელი წმინდა სამების სახელის სიკვდილის ქვეშ მიიყვანა, რომ შეურაცხყოფა და ახალი სიკვდილი გადაეწყვიტეს.

ცეცხლთაყვანისმცემლების მარადის დროს შეკრების, ლოცვის დროს წმინდა ნეოფიტე ხუცესთან გამოიარეს და წინასწარ შეაყვლეს ადგილზე მიიყვანეს. ბარბაროსებმა წმინდანს აგინებდნენ და უცემდნენ: შენი ქადაგება დღეს შეწყდება, შენი კერპთაყვანისმცემლობის ჭკვიანი უფლებები, შენი დაშრეტილი ცეცხლი და დანგრეული ტაძრები ისევ აღდგება, მსხვერპლშეწირვა განახლდება, შენი შიშით დამალული ცეცხლის მსახურები ისევ გამოჩნდებიან, შენ კი ქრისტესთვის სასჯელი დაგხვდება მალე, აქ მას შენდობით სცემდნენ.

წმინდანმა კი მოუგო მათ: „ტკბილ ჩემდა სიკვდილი უფლისთვის, რომელმაც ... ქრისტესთან სიახლოვეა ჩემთვის დაგვიმზადებია შრომიდან ჩემთვის".

წმინდა ნეოფიტე ურბნელის სიტყვას იქმნებოდა ავადმყოფნი, ეუფლებოდნენ, ფეხით აზრსყვნილებოდნენ და ქვით ქოლავდნენ. წმინდანის უკანასკნელი სიტყვები იყო: „უფალო იესო ქრისტე, შეიწყალე სული ჩემი".

ორი იგი მხ, რომლებიც ნეოფიტე ურბნელთან ერთად მოინათლნენ, ქრისტოდულოსი და ქრისტოფორისი, „მხსნელისათა სიყვარულითა და უშიშებრ ... ლოცვათა მონაზონებითა განამტკიცებდნენ".

რუბრიკას უძღვება ნინო კვანტალიანი

ადიდებს სული ჩემი უფალსა

ქართული ლიტერატურა

ᲐᲙᲐᲙᲘ ᲮᲘᲜᲗᲘᲑᲘᲫᲔ

„აბდულმესიანისა" და „არჩილ მეფის ქების" იგივეობისათვის

XVII საუკუნის [illegible]

[illegible]

[illegible]

7

პოეტიკური და ლინგვისტური ანალიზის ცდა" („ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები", 27, 1987) დიფერენცირებული არ არის „თამარიანისა" და „აბდულმესიანის" პოეტური მეტყველება. ნათქვამია, რომ ორივეგან შეინიშნება მიდრეკილება კლასიკური პერიოდის ქართულთან დაკავშირებისა, ხშირია ეტიმოლოგიური და ლექსიკური ნეოლოგიზმები.

რადგან „არჩილ მეფის ქება" „თამარიანის" მიბაძვითაა დაწერილი, ცხადია, ავტორი ეცდებოდა ჩახრუხაძის ენობრივი სახეების გადატანას, მაგრამ ამ სახეებზე საუბრის დროს კორნელი დანელია უფრო ხშირად მაინც „აბდულმესიანს" იმოწმებს.

ნაშრომის 73-ე გვერდზე ვკითხულობთ: „გამოყენებულია თანდებულები „ურთ, ზედა – ზედ-ზე. თიხი საილუსტრაციო ნიმუშიდან სამი „აბდულმესიანშია": „არწივი ქრის მთიზე" (35), „ურიზედ გაშლილი ყორნისა ბოლო" (100), „მორბეულად შავრა ტაიჭზე ზისა" (49). საინტერესოა დიალექტური იყარ (თუ არ, ორივე ნიმუში მოტანილია „აბდულმესიანიდან". ხშირია სასაუბრო ენის ფორმები, კორნელი დანელია წერს: „არი ფორმა შავთელის ყორნად აქვს გამოყენებული რითმის საჭიროების დასაცავად". სამივე მაგალითი „აბდულმესიანიდანაა". აქვეა ნათქვამი: „არი ფორმა „ვეფხისტყაოსანში" მხოლოდ ერთხელ არის ნახმარი (ისიც სარითმო სიტყვად)".

ლექსიკური ნეოლოგიზმებიდან აღსანიშნავია: საყვარი (საყვარის, ტახტი): „დიდება მაღალდება საყვარია ზეცა" (5), ხორცში (ცეცხლ: „ცეცხლ-ლურჯ ხორცში" (52), „სპეტაკ", რომელიც „აბდულმესიანში" თვითონ კი არა, წინასის წრფელის გამოხატვის" (გვ 82), „მარტივ" ფუძეს „აბდულმესიანში" ახალი მნიშვნელობა აქვს" (გვ 83). ყველა ნიმუში მხოლოდ „აბდულმესიანიდანაა" მოტანილი. მაშასადამე, „აბდულმესიანის" ენა, ლინგვისტური ანალიზის მიხედვით, ვერ თავსდება კლასიკური მწერლობის პერიოდში.

ამას ერთი ფაქტიც უნდა დავუმატოთ. პოემის 21-ე სტროფი ამ სტრიქონით იწყება: „ესა მარადღე ვ სამარადღე ხებ შვენის ხსენა წყალობიერებისა", რაც უფრო რეპროდუქციაა „ვეფხისტყაოსნის" ცნობილი სტრიქონისა: „ქება მარადის სამარადისი ხება შვენის ხსენა ნუგეშად". აშკარაა, რომ პოემა „ვეფხისტყაოსნის" შემდეგაა დაწერილი.

ყოველივე ზემოთქმული, ვფიქრობთ, ნათლად ადასტურებს, რომ ეს „აბდულმესიანი" არ არის კლასიკური პერიოდის ძეგლი, როგორც მიჩნეულია. მისი ბარონაშვილი ამბობს, იგი ჩახრუხაძის „თამარიანის" მიბაძვითაა დაწერილი არჩილის მეფობის ხანაში.

„აბდულმესიანის" სახელით ცნობილი პოემის ავტორი რომ იოანე შავთელია, ეს ეჭვმიუტანელი ყოფილა, იოანეს სხვა ნაწერებთან ამ ძეგლის პოეტური მიმართებით დასტურდება. იგივე ლოგიკით შავთელის აზრით, იოანე შავთელის სტროფი „ელი ელისა" („სიტყვის გებიდან") შეიძლება „აბდულმესიანის" 24-ე სტროფის – „მოსმენის სამეფოდ" ანალოგიით იყო მიბაძული.

ამ მიმართებების საფუძველზე კორნელი დანელია ნათქვამია, რომ იოანე შავთელის ამ ორი პოემის შორის დიდი მსგავსებაა. „სიტყვის გება მაშინდელთა მიმართ" ორნამენტული და ტავტოლოგიური რითმებითაა სავსე, სამწყსო სახელ-სახელ ერთმანეთზე გადაბმული სტროფი ორნამენტული რითმებითაა გაწყობილი. 123-ე სტროფში სტრიქონთა მიჯნა მეორე ნახევრებია გარითმული: „ბევრ არიან მოყვასი რა". ამ მხრივ იგი იდენტურია „აბდულმესიანის" ზემოხსენებული 24-ე სტროფისა: „ელი ამო რით, ეს რომ არა მით". იგივე ლოგიკით შავთელის მიერ დასახელებული სტროფი „ელი ელისა" ამ მხრივ არის უნიკალური, რომ სტროფის თითოეულ სტრიქონის თავშიც და ბოლოშიც ერთი და იგივე ტავტოლოგიური რითმა აქვს „ელი ელისა".

ორნამენტულ-ტავტოლოგიური რითმებით განსაკუთრებით მდიდარია „აბდულმესიანი", თითქმის ვერ ვიპოვით სტროფს, რომელშიც ერთი ან რამდენიმე ასეთი რითმა არ იყოს. უფრო ხშირად სტროფის პირველი ნახევრების ხელმძღვანელი მეხსიერებით თავიდან ბოლომდე ირითმება: „რომელნი ვენაი – რომელნი ვენაო" (2), „ესე მისთა-ა – ესე მისთაო" (5), „ა ქრისტე მორქმ – აქა მით მორქმ" (5), „არ თიხაიან – არიან ნათლი" (6) და მრავალი სხვა.

სარითმო მეხსიერების მაგალითი გარითმვა ნაცვლებმნიშვნელობითაც „სიტყვის გებაში", რომლის ნიმუშებს ზემოთ მოვიტანეთ.

ცხადია, ორნამენტული რითმების მხრივ „სიტყვის გებაში" „არჩილ მეფის ქების" ზედმიწევნით ... ორნამენტული რითმების ... „არჩილ მეფის ქება" ... „სიტყვის გება" – 16-მარცვლოვანი და სარითმო ერთეულები საერთო ...: „დიდი შარაში ზოგადი ანალოგია ზეცისა: „ადამ-ევა – ადამ-ევასა, ადამ-ევასა" (50), „ვითარ არ თარად – ვითარ არად – ვითარ" (72) და სხვ. „სიტყვის გების" ორნამენტულ-ტავტოლოგიური რითმები იმ მხრივაც განსხვავდება „არჩილ მეფის ქების" ანალოგიური რითმებისგან, რომ პირველი თითქმის ყოველთვის ორიგინალური რითმაა.

პოემების ორნამენტულ რითმებს შორის შეინიშნება ლექსიკური მსგავსება-იგივეობაც. მაგალითად, „არჩილ მეფის ქება": „ძეგლი ... ... (27), „სიტყვის გება მაშინდელთა მიმართ": „ეს ავისა ... ... გისა" (63). ამავე დროს, „სიტყვის გებაში", ისე რომ ... რითმის რომელიმე წევრის ვერსიით ვერ აგებენ სტროფის ფორმულებს და პოეპოეტური ორიგინალი: „მაგას – რომ რაგას – ჟრგასას – ბორგას" („სიტყვის გება"), „ბოლქ-ბოლ ქალ – სასალუქალ", „სამ-თითხოთ – სამითოთ" („აბდულმესიანი").

ზემოთ მოტანილი მაგალითებიდან ნათელია, რომ „არჩილ მეფის ქების" და „სიტყვის გების" ორნამენტულ-ტავტოლოგიური რითმები უაღრესად მუსიკალურია. მაგრამ, ამავე დროს ბუნდოვანი, როგორც ნაკლი შეინიშნება: „ავი თავისიბუნებით მოითხოვს განსაკუთრებულ მუსიკალურობას, რითმათა სიმდიდრეს, რაც, თავის მხრივ, უძნელესია, კიდევ უფრო აძლიერებს ნაწარმოების ხელოვნურობას". ამავე დროს, რითმის ორნამენტულობა ნეველებრივ მოვლენა იყო აღორძინების ხანაში, თეიმურაზ პირველისა და არჩილის პოეზიაში, იმ ლიტერატურულ გარემოცვაში, რომელშიც იოანე შავთელი მოღვაწეობდა.

კორნელი დანელიამ თავის ნაშრომში ერთ გარემოებასაც მიაქცია ყურადღება: აღსანიშნავია, რომ „აბდულმესიანში" ისეთი ბრძნული სიტყვებიცაა ნახმარი, რომლებიც შეიძლებოდა ყოფილიყო მიღებული: „პირობაჲი", „მიტრა" და სხვ.

თუ გავითვალისწინებთ, რომ იოანე შავთელის სწავლა-განათლება პოზნანში ქრისტიანული ევროპული წრეების ლექსიკით ხეგალერიტე და ბუნებრივი იქნებოდა. ეს ფაქტიც იმის საბუთს იძლევა, რომ „აბდულმესიანის" წერებული პოემის ავტორი იოანე შავთელია.

მკვლევარია და კვლევებით, „აბდულმესიანში" უფრო მეტად ვიდრე „თამარიანში", რელიგიური ამბებია მოთხრობილი. კორნელი დანელია იმოწმებს ნიკო მარის და ელენე მეტრეველის „აბდულმესიანის" განსაკუთრებით საღვთისმეტყველო ბიბლიის ქრისტიანული თარგმანის გამოთქმებით. მსგავსებული სახეებით და საერთოდ, არქაული ენით „სიტყვის გების" განხილვისას კორნელი დანელიას აღნიშნული აქვს: „ბიბლიიდან მიღებულ ბიბლიიშვილების, აქაც შეგვიძლია, იოანე მეტრეველის იმის აპოლოგეტიკური ნაწილში, სადაც ლაპარაკია მაცხოვრის განკაცების, ხატის თაყვანისცემის ვენერისტობის და იესო ქრისტეს და მაშინდელთა უზნეობის შესახებ".

საყურადღებო ბუნებრივია: საპოლემიკო მიდგომა, სამების ეკლესიის წინამძღვრად შემდეგ შავთელის მიერ მოხსენიებული რელიგიური განმარტებული შეფიცვა და პოლემიკა იქნებოდა. თუმცა სიტყვა „ტრფიალი", რომელიც „არჩილ მეფის ქებაშიც" გვხვდება და „სიტყვის გებაშიც", საეკლესიო ლიტერატურიდან მომდინარეობს. არ ცდილობდა არჩილი, რომელიც იოანეს მოძღვარი წერდა: „ხოტბის ენით მეტყველებს, არის საღმრთო მგზნებარე".

ამრიგად, „აბდულმესიანში" და „სიტყვის გებაში" ერთნაირად დასტურდება „ხოტბის ენა" ჯერ და ჯერ იმის დამადასტურებლად, რომ ორივე ძეგლების ავტორი იოანე შავთელია.

„ხოტბის ენის" გავრცელება „აბდულმესიანში" არის ტენდენცია სასულიერო ენის ფორმათა შეტანისა (კორნელი დანელია). ეს ტენდენცია შესამჩნევია იოანე შავთელის სხვა ნაწერებშიც.

ყოველივე ზემოთქმული ნათლად ადასტურებს, რომ ორივე პოემა ერთი და იმავე პირის მიერაა დაწერილი მაშასადამე, „აბდულმესიანის" წოდებული თხზულების ავტორი იოანე შავთელია. არ ეცდებოდნენ სხვა სახელებით წინაპრებს არჩილ მეფე, ითვლე იბოლებოდა, მაშინ ბარათაშვილი, დავით გურამიშვილი, ისევე ბატონიშვილი, აბელ კათალიკოსი, რომლებიც იოანე შავთელის შემოქმედებას ასეთი მაღალი შეფასების აძლევდნენ მათ, პირველ რიგში, იოანეს „არჩილ მეფის ქება" უწინდელი მნიშვნელობით.

ბოლოში რჩება მხოლოდ ბარათაშვილის დაკვირვება – „იოანე მთქმელი", იოანე დემეტრეს „არჩილ მეფის ქება" ჩახრუხაძის „თამარიანის" მიბაძვითაა დაწერილი. ამას ადასტურებს ორივე პოემის ერთნაირი ორნამენტიკაც, ერთნაირი პოეზია, ოქროთქსოვილი საზეიმო წინადადებული მეტაფორებით, რომლებიც მეტწილად ორნამენტული და ბუნდოვანია და, თუ გნებავთ, სახელოვნებო – „ხამებით ლმერთმან, არისებით ერთმან", რომელსაც იწყებს „არჩილ მეფის ქება" და რომელიც „თამარიანის" მე-15 სტროფის თავშია: „სიბრძნით პირველ ლმერთმან, სამებით ერთმან".

მაგრამ მიბაძვა, რაც უნდა მაღალი დონისაც იყოს შესრულებული, მაინც მიბაძვაა. „არჩილ მეფის ქება" მნიშვნელოვანი ნაწარმოებია, მაგრამ არა აქვს ის ძალა და ბრწყინვალება, რომ მის ავტორზე ვთქვათ: „ლექსი მას უქის რომელსა" „ვეფხისტყაოსნის" პროლოგში დასახელებული შავთელის „აბდულმესიანი" და სარგის თმოგველის „დილარიანი" („აბდულმესიანი შავთელისა ლექსი მას უქის რომელსა" და „დილარიანი სარგის თმოგველისა, მას ენა დაუშრომელსა") დაკარგულია, ისე როგორც, ალბათ, ჩვენი სიტყვაკაზმული მწერლობის ბევრი სხვა ძეგლი, რომელთა სახელებიც კი არ ვიცით.

აბიტურიენტის გვერდი

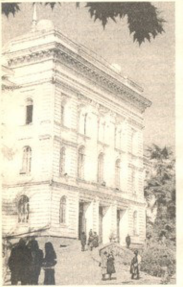

ქართული ენა

ზედსართავ სახელთა ბრუნება

(ცალკე და არსებით სახელთან ერთად)

ზედსართავი სახელი, ცალკე აღებული, იბრუნება იმგვარადვე, ფუძის მიხედვით არსებითი სახელის მსგავსად და ფუძის გათვალისწინებით [illegible] სახელებში [illegible]. ზედსართავ სახელებშიც გამოიყოფა თანხმოვანფუძიანები და ხმოვანფუძიანები. თანხმოვანფუძიანი ზედსართავებია: ახალ-ი, ლამაზ-ი, ყვითელ-ი, შავ-ი, ჭკვიან-ი, ველურ-ი და ა.შ. ხმოვანფუძიანი ზედსართავებია: მწარე, პატარა, სოფლური, უხეირო, მოღალატე და ა.შ.

თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი შეიძლება უკუმშველი იყოს (ლამაზი – ლამაზ-ის...), ან – კუმშვადი (ახალ-ი ახლ-ის...). ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი კი ან კვეცადია (მწარე – მწარ-ის, პატარა – პატარ-ის...), ან – უკვეცელი (მოღალატე-მოღალატე-სა... უხეირო-უხეირო-სა...).

წარმოგიდგენთ ნიმუშებს ყველა ტიპის ზედსართავი სახელის ბრუნებისას მხოლობით რიცხვში.

თანხმოვანფუძიანი უკუმშველი ზედსართავი სახელის ბრუნება

სახ.	ცივ-ი	ცივ-ებ-ი	ცივ-ნ-ი
მოთხ.	ცივ-მა	ცივ-ებ-მა	ცივ-თა
მიც.	ცივ-ს(ა)	ცივ-ებ-ს(ა)	ცივ-თა
ნათ.	ცივ-ის(ა)	ცივ-ებ-ის(ა)	ცივ-თა
მოქმ.	ცივ-ით(ა)	ცივ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	ცივ-ად(ა)	ცივ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	ცივ-ო	ცივ-ებ-ო	ცივ-ნ-ო

თანხმოვანფუძიანი კუმშვადი ზედსართავი სახელების ბრუნება

სახ.	ახალ-ი	ახლ-ებ-ი	ახალ-ნ-ი
მოთხ.	ახალ-მა	ახლ-ებ-მა	ახალ-თა
მიც.	ახალ-ს(ა)	ახლ-ებ-ს(ა)	ახალ-თა
ნათ.	ახლ-ის(ა)	ახლ-ებ-ის(ა)	ახალ-თა
მოქმ.	ახლ-ით(ა)	ახლ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	ახლ-ად(ა)	ახლ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	ახალ-ო	ახლ-ებ-ო	ახალ-ნ-ო
სახ.	ყვითელ-ი	ყვითლ-ებ-ი	ყვითელ-ნ-ი
მოთხ.	ყვითელ-მა	ყვითლ-ებ-მა	ყვითელ-თა
მიც.	ყვითელ-ს(ა)	ყვითლ-ებ-ს(ა)	ყვითელ-თა
ნათ.	ყვითლ-ის(ა)	ყვითლ-ებ-ის(ა)	ყვითელ-თა
მოქმ.	ყვითლ-ით(ა)	ყვითლ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	ყვითლ-ად(ა)	ყვითლ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	ყვითელ-ო	ყვითლ-ებ-ო	ყვითელ-ნ-ო

ხმოვანფუძიანი კვეცადი ზედსართავი სახელების ბრუნება

სახ.	პატარა	პატარ-ებ-ი	პატარა-ნ-ი
მოთხ.	პატარა-მ	პატარ-ებ-მა	პატარა-თა
მიც.	პატარა-ს(ა)	პატარ-ებ-ს(ა)	პატარა-თა
ნათ.	პატარ-ის(ა)	პატარ-ებ-ის(ა)	პატარა-თა
მოქმ.	პატარ-ით(ა)	პატარ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	პატარა-დ(ა)	პატარ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	პატარა-ვ	პატარ-ებ-ო	პატარა-ნ-ო

სახ.	მწარე	მწარ-ებ-ი	მწარე-ნ-ი
მოთხ.	მწარე-მ	მწარ-ებ-მა	მწარე-თა
მიც.	მწარე-ს(ა)	მწარ-ებ-ს(ა)	მწარე-თა
ნათ.	მწარ-ის(ა)	მწარ-ებ-ის(ა)	მწარე-თა
მოქმ.	მწარ-ით(ა)	მწარ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	მწარე-დ(ა)	მწარ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	მწარე-ვ(-ო)	მწარ-ებ-ო	მწარე-ნ-ო

ხმოვანფუძიანი უკვეცელი ზედსართავი სახელების ბრუნება

სახ.	ვიწრო	ვიწრო-ებ-ი	ვიწრო-ნ-ი
მოთხ.	ვიწრო-მ	ვიწრო-ებ-მა	ვიწრო-თა
მიც.	ვიწრო-ს(ა)	ვიწრო-ებ-ს(ა)	ვიწრო-თა
ნათ.	ვიწრო-ს(ა)	ვიწრო-ებ-ის(ა)	ვიწრო-თა
მოქმ.	ვიწრო-თი	ვიწრო-ებ-ით(ა)	–
ვით.	ვიწრო-დ	ვიწრო-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	ვიწრო-ვ	ვიწრო-ებ-ო	ვიწრო-ნ-ო

სახ.	ცრუ	ცრუ-ებ-ი	ცრუ-ნ-ი
მოთხ.	ცრუ-მ	ცრუ-ებ-მა	ცრუ-თა
მიც.	ცრუ-ს(ა)	ცრუ-ებ-ს(ა)	ცრუ-თა
ნათ.	ცრუ-ს(ა)	ცრუ-ებ-ის(ა)	ცრუ-თა
მოქმ.	ცრუ-თი	ცრუ-ებ-ით(ა)	–
ვით.	ცრუ-დ(ა)	ცრუ-ებ-ად(ა)	–
წოდ.	ცრუ-(ვ)	ცრუ-ებ-ო	ცრუ-ნ-ო

თქვენ ალბათ შეამჩნევდით, რომ ცალკე აღებული ზედსართავი სახელების ბრუნებისას კუმშვა-უკუმშველობისა და კვეცა-უკვეცელობის წესები იგივეა, რაც არსებითი სახელის ბრუნების დროს გვქონდა. ასევე შევნიშნავთ, რომ ზედსართავი სახელი დამოუკიდებლად იშვიათად გვხვდება. იგი, როგორც წესი, იხმარება არსებით სახელთან (ან არსებითი სახელის ფუნქციით ნახმარ სიტყვასთან), როგორც მისი განსაზღვრება (მსაზღვრელი) სიტყვა. ამიტომ ახლა შევისწავლოთ ზედსართავი სახელისა და არსებითი სახელის ერთად ბრუნება.

წინასწარ უნდა ვიცოდეთ, რომ ზედსართავისა და არსებითის ერთად ბრუნებისას გასათვალისწინებელია რამდენიმე გარემოება: ზედსართავი სახელი თანხმოვანფუძიანია თუ ხმოვანფუძიანი; წინ უსწრებს არსებით სახელს თუ მოსდევს მას. ავიღოთ მაგალითად, ცივი ქარი და [illegible]. [illegible] მაგალითში ზედსართავი თანხმოვანფუძიანია, მეორეში – ხმოვანფუძიანი. მაგრამ ორივე შემთხვევაში ჯერ ზედსართავი სახელი გვაქვს, შემდეგ – არსებითი. ასეთ წყობას **პირდაპირს** ანუ **პრეპოზიციურს** უწოდებენ (პრე-წინ, პოზიცია – მდებარეობა; ე.ი. ზედსართავი სახელის „წინა მდებარეობა" არსებითთან). მაგრამ თუ ჯერ არსებითი სახელი ვიხმარეთ, შემდეგ კი ზედსართავი: ქარი ცივი, [illegible], ეს შებრუნებული, **ინვერსიული** ანუ **პოსტპოზიციური** წყობა იქნება (პოსტ შემდგომს, მომდევნოს ნიშნავს).

განვიხილოთ ეს შემთხვევები ცალ-ცალკე:

თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება არსებითთან ერთად

(წყობა პირდაპირია ანუ პრეპოზიციური)

სახ.	ცივ-ი	ქარ-ი
მოთხ.	ცივ-მა	ქარ-მა
მიც.	ცივ	ქარ-ს
ნათ.	ცივ	ქარ-ის
მოქმ.	ცივ	ქარ-ით
ვით.	ცივ	ქარ-ად
წოდ.	ცივ-ო	ქარ-ო

როგორც ვხედავთ, თუ განსაზღვრებად გამოყენებული ზედსართავი სახელი არსებით სახელზე ანუ განსაზღვრულზე წინ დგას, ბრუნებისას იგი [illegible] ბრუნების ნიშანს [illegible] სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში, [illegible] ნათესაობითსა და მოქმედებითში კი [illegible]. ამის გამო ზედსართავი სახელის სახელობითი, ნათესაობითი და მოქმედებითი ფორმები [illegible] (ცივი ქარი, ცივი ქარ-ის, ცივი ქარ-ით). [illegible]

[illegible]

(გაგრძელება დასაწყისი იხ. „ბე" №3-10, 1997 წ.)

ხელთან წყვდიადში შეშხეფილ არსებითი სახელი მრავლობითი რიცხვის ფორმითაა წარმოდგენილი?

თუ არსებითი სახელს -ებ-იანი მრავლობითი აქვს, იგი ხშირდება [illegible], მაგრამ მის წინ მდგომი ზედსართავი სახელი მხოლობითი რიცხვში რჩება: (ცივ-ი ქარ-ი, ცივ-ი ქარ-ებ-ი). ზედსართავ სახელს ისეთივე დაბოლოებები აქვს, როგორიც ზემოთ განხილულ მაგალითში გვქონდა (სამ ბრუნვაში მთლიანად შენარჩუნებულია ბრუნვის ნიშნები, ორში – მთლიანად მოკვეცილი, ორში კი – ნაწილობრივ შეკვეცილი).

სახ.	ცივ-ი	ქარ-ებ-ი
მოთხ.	ცივ-მა	ქარ-ებ-მა
მიც.	ცივ	ქარ-ებ-ს
ნათ.	ცივ-ი	ქარ-ებ-ის
მოქმ.	ცივ-ი	ქარ-ებ-ით
ვით.	ცივ	ქარ-ებ-ად
წოდ.	ცივ-ო	ქარ-ებ-ო

როგორც ვხედავთ, ზედსართავი სახელი რიცხვში არ ეთანხმება არსებითს (მხოლობითშია) და, სადაც რიცხვში შეთანხმება გვაქვს.

მაგრამ, თუ არსებითი სახელი ნარ-თანიან მრავლობითშია (როგორც ვახსენეთ, ნარ-თანიან მრავლობითს ორი ბრუნვა აკლია: მოქმედებითი და ვითარებითი), მის წინ მდგომი ზედსართავი სახელიც მრავლობითში დგება. მაგრამ უმეტესად – მხოლოდ ორ ბრუნვაში: სახელობითსა და წოდებითში (ცივ-ნ-ი ქარ-ნ-ი, ცივ-ნ-ო ქარ-ნ-ო), დანარჩენ ბრუნვებში იგი ხშირად [illegible] წარმოდგენილი. შდრ.: „ქართველთა ხატია შესამკობელად ნაპრიდან გულის ბუშტუკ და ბუკს" (ა. კალანდაძე) და: „ლურჯ მინდორს [illegible] ქარში და მაშუქებს ლოდინისფერ მთათა" (ა. კალანდაძე).

ძველ ქართულში რიცხვში შეთანხმება ყველა ბრუნვაში გვქონდა. ამჟამად კი მას ფრჩხილებში წარმოგიდგენთ:

სახ.	ცივ-ნ-ი	ქარ-ნ-ი
მოთხ.	(ცივ-თა)	ქარ-თა
მიც.	(ცივ-თა)	ქარ-თა
ნათ.	(ცივ-თა)	ქარ-თა
მოქმ.		–
ვით.		–
წოდ.	ცივ-ნ-ო	ქარ-ნ-ო

ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელის ბრუნება

არსებითთან ერთად (წყობა პირდაპირი ანუ პრეპოზიციური)

სახ.	უმანკო კრავ-ი	უმანკო კრავ-ებ-ი	უმანკო კრავ-ნ-ი
მოთხ.	უმანკო კრავ-მა	უმანკო კრავ-ებ-მა	უმანკო კრავ-თა
მიც.	უმანკო კრავ-ს	უმანკო კრავ-ებ-ს	უმანკო კრავ-თა
ნათ.	უმანკო კრავ-ის	უმანკო კრავ-ებ-ის	უმანკო კრავ-თა
მოქმ.	უმანკო კრავ-ით	უმანკო კრავ-ებ-ით	–
ვით.	უმანკო კრავ-ად	უმანკო კრავ-ებ-ად	–
წოდ.	უმანკო კრავ-ო	უმანკო კრავ-ებ-ო	უმანკო კრავ-ნ-ო

აქვე უნდა ითქვას, რომ პირველ ადგილზე მდგომი ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითთან ერთად ბრუნვების დროს უცვლელია: არა აქვს შეთანხმება, რომელიც ბრუნვასა და რიცხვშია არსებითი სახელთან. [illegible] კალანდაძის ლექსიდან ციტირებული გავიხსენოთ: „[illegible] წმინდა სავანე..." „[illegible]..." „[illegible] ყვავილთა ფერი..." [illegible]?.."

სხვაგვარი ვითარება გვაქვს მაშინ, როდესაც ზედსართავი სახელი მოსდევს არსებითი სახელს, ე.ი. წყობა შებრუნებულია, ინვერსიული ანუ პოსტპოზიციური (აქვე შევნიშნავთ, რომ ამგვარი წყობა– ქარი ცივი, კრავი უმანკო– „შებრუნებულია" ლექსიკალური, ახალი ქართული სალიტერატურო ენის თვალსაზრისით, თორემ ძველი ქართულისათვის სწორედ ასეთი რიგი იყო უფრო ბუნებრივი და დამახასიათებელი).

სახ.	ქარ-ი ცივ-ი	კრავ-ი უმანკო
მოთხ.	ქარ-მა ცივ-მა	კრავ-მა უმანკო-მ
მიც.	ქარ-ს(ა) ცივ-ს(ა)	კრავ-ს(ა) უმანკო-ს(ა)
ნათ.	ქარ-ის(ა) ცივ-ის(ა)	კრავ-ის(ა) უმანკო-ს(ი)
მოქმ.	ქარ-ით(ა) ცივ-ით(ა)	კრავ-ით(ა) უმანკო-თი
ვით.	ქარ-ად(ა) ცივ-ად(ა)	კრავ-ად(ა) უმანკო-დ(ა)
წოდ.	ქარ-ო ცივ-ო	კრავ-ო უმანკო-(ო)

როგორც ვხედავთ, პოსტპოზიციური წყობის დროს ზედსართავ სახელს (თანხმოვანფუძიანსაც – ცივ-ი და ხმოვანფუძიანსაც – უმანკო) ბრუნვის ნიშნები ყველა ბრუნვაში მთლიანად აქვს შენარჩუნებული (ხმოვანფუძიან სახელს სახელობით ბრუნვაში, როგორც ვიცით, ნიშანი არ გააჩნია და [illegible] ბრუნვების დროსაც). ალბათ გაგახსენდებათ ნაცნობი სტრიქონები ჩვენი ძველი უკვდავი მწერლის ბრწყინვალე თხზულებიდან: „[illegible]" (ვეფხ.). „[illegible] ბრძანა, ვინ მიკაზმა [illegible]..."

თუ არსებითი სახელი -ებ-იან მრავლობითშია, ზედსართავი სახელი ისევ მხოლობითში [illegible] გვქონდება (ისევე როგორც პირდაპირი წყობის დროს). შეთანხმება იქნება მხოლოდ ბრუნვაში:

სახ.	ქარ-ებ-ი ცივ-ი	კრავ-ებ-ი უმანკო
მოთხ.	ქარ-ებ-მა ცივ-მა	კრავ-ებ-მა უმანკო-მ
მიც.	ქარ-ებ-ს ცივ-ს	კრავ-ებ-ს უმანკო-ს
ნათ.	ქარ-ებ-ის ცივ-ის	კრავ-ებ-ის უმანკო-ს(ი)
მოქმ.	ქარ-ებ-ით ცივ-ით	კრავ-ებ-ით უმანკო-თი
ვით.	ქარ-ებ-ად ცივ-ად	კრავ-ებ-ად უმანკო-დ
წოდ.	ქარ-ებ-ო ცივ-ო	კრავ-ებ-ო უმანკო-ვ

მაგრამ ნარ-თანიანი მრავლობითის შემთხვევაში, პოსტპოზიციური წყობის დროს, შეთანხმება აუცილებელია როგორც ბრუნვაში, ასევე რიცხვშიც:

სახ.	ქარ-ნ-ი ცივ-ნ-ი	კრავ-ნ-ი უმანკო-ნ-ი
მოთხ.	ქარ-თა ცივ-თა	კრავ-თა უმანკო-თა
მიც.	ქარ-თა ცივ-თა	კრავ-თა უმანკო-თა
ნათ.	ქარ-თა ცივ-თა	კრავ-თა უმანკო-თა
მოქმ.	–	–
ვით.	–	–
წოდ.	ქარ-ნ-ო ცივ-ნ-ო	კრავ-ნ-ო უმანკო-ნ-ო

რაზედაც ზემოთ ვისაუბრეთ (ზედსართავისა და არსებითის ერთად ბრუნების თაობაზე), ესაა ნორმა თანამედროვე სალიტერატურო ქართულისა. მაგრამ ლიტერატურაში არცთუ იშვიათია ამ წესიდან გადახვევის შემთხვევები. მაგალითად, თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებითი სახელის წინ მდგომი, ბრუნვის ნიშნები შეიძლება სრულად ჰქონდეს წარმოდგენილი არა მხოლოდ სახელობითში, მოთხრობითსა და წოდებითში, არამედ– მიცემითსა და ნათესაობითშიც: დიდ-ს სიკეთეს, დიდ-ის სიკეთის, ძველ-ს უბანს, ძველ-ის უბნის, მაღალ-ის გულისა და ა.შ. [illegible] ახლოებულის მშვენიერის რტოსა აბიბინებული [illegible] ქარი..." „[illegible] მთიელის საფლავის", ..ა. კალანდაძე). ჩვენ ვიცით, რომ ასეთი ფორმები ჩვეულებრივი იყო გასული საუკუნის ლიტერატურისათვის გარკვეული: „და წმინდის სადამის, ვით მდუმარის, შემოქმედისადმი" (ნ. ბარათ.), „[illegible] სასულიეროების მძლავრის". (ილია)

ამ ფორმათა გავლენით ს შეიძლება მოქმედებითა და ვითარებით ბრუნვებშიც აღმოჩნდეს: ნელის ნაბიჯით, დიდის ამბით, ძველის ამბავი, დიდის სიკეთე... მაგალითები ლიტერატურიდან: „დიდის ბატონი [illegible]" (ილია), „[illegible]..." [illegible] (ა. კალანდაძე). „[illegible]" (ნ. [illegible]).

შეიძლება მოხდეს პირიქითაც: ბრუნვის ნიშნები მთლიანად დაიკარგოს არა მხოლოდ მიცემითსა და ვითარებითში, არამედ – ნათესაობითშიც, მოქმედებითშიც და ზოგჯერ მოთხრობითშიც კი: უსაზღვრო ქარის ძველ ხალიჩით. მშვენიერ ქალს. „[illegible]..." (ა. კალანდაძე). „[illegible]..." (გალაკტიონ). „[illegible]..." (ა. კალანდაძე).

ლექსიკონებში სალიტერატურო ენის ნორმის თვალსაზრისით სწორია და მცდარი ფორმები ზოგჯერ [illegible] გვხვდება. მოვიყვანთ გალაკტიონის ლექსის სტრიქონებს: „[illegible]..." და იქვე – სწორი ფორმა: „[illegible]..." რამდენიმე მაგალითი ა. კალანდაძის ბრწყინვალე პოეზიიდან: „[illegible]..."; „[illegible]..." და იმავე ლექსში: „[illegible]..." ან კიდევ: „[illegible]..."

ამგვარი გადახვევები პოეზიაში გასაგებია და ადვილად ასახსნელი (შეიძლება რითმისთვის, რიტმისთვის...). არსებობს ასეთი ლიტერატურული ტრადიცია – პოეტური ლიცენზია ანუ პოეტური თავისუფლება, რაც გულისხმობს გრამატიკის, სტილისტიკისა და ლექსიკის სავალდებულო ნორმებიდან წესებისაგან გადახვევას მკითხველი პოეტური გამოსახვის მიზნით, მაგრამ ჩვეულებრივი წერისა და მეტყველების დროს ნორმა უნდა იქნეს დაცული.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ლეილა ბაბუაძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ღვაწლმოსილნი

ამ ოცდაათი წლის წინათ, როცა ცნობილი ქართველი პედაგოგისა და პუბლიცისტის დავით ქიქოძის („წიგნი „ალბანელის" ფსევდონიმით) ცხოვრება-მოღვაწეობის შესახებ ვკრებდი მასალებს, შემხვდა ცნობა, რომ 1916 წლის თებერვალში შექმნილა ქართული კოოპერატიული კავშირი და 1918–20 წლებში გამგეობაში შედიოდნენ დავით ქიქოძე (თავმჯდომარე), დიმიტრი გონაშვილი, ზაქარია [illegible]შვილი, გიორგი [illegible]შვილი და [illegible]. [illegible] და ამ უცნაურმა [illegible] [illegible], [illegible] მასწავლებლის, [illegible] წლებში [illegible] სოფელ [illegible], ეს იყო დიმიტრი გონაშვილი – ღვაწლმოსილი მასწავლებელი, [illegible] და მკვლევარი, [illegible] გონაშვილის მამა.

განძთა ქვაბის მესაიდუმლე

ბატონი დიმიტრი და მე დავმეგობრდით. მასთან ახლოს და ხშირად ბევრი საინტერესო შემეძლო მასხსოვს [illegible] ქართულ ენასა და ლიტერატურაზე, ბატონი დიმიტრი ამბობდა თავისი [illegible] – [illegible]. [illegible] არ იყო ცნობილი და [illegible] გონაშვილი, [illegible] მოძღვრისა და მოღვაწის, [illegible] ხელნაწერების [illegible] ბევრი [illegible] დიმიტრი გონაშვილის [illegible].

[illegible] ბევრი [illegible] გონაშვილის [illegible] დიმიტრი გონაშვილის როგორც პედაგოგისა და ფოლკლორისტ-მკვლევრის მოღვაწეობას.

დიმიტრი გონაშვილი დაიბადა 1898 წლის 16 აპრილს სოფლის [illegible] ოჯახში. 20 წლის ასაკში [illegible] ქართული [illegible] და [illegible] სკოლის [illegible] შესაძლებლობა [illegible] წლებში [illegible] და [illegible] ოჯახის [illegible] სოფლებში, სოფლის პედაგოგიურ [illegible] პედაგოგიურ [illegible].

1924 წლიდან გარდაცვალებამდე (1976 წლის მარტში გარდაიცვალა) [illegible] ქართული ფოლკლორული მასალების [illegible] „ვეფხისტყაოსნის" [illegible] ქართული ხალხური [illegible] ორ წიგნად: „[illegible]" და „განძთა ქვაბის" სახელწოდებით.

1974 წელს [illegible] წიგნი „განძთა ქვაბი", [illegible] ბატონი დიმიტრი გონაშვილი, [illegible] ფოლკლორული მასალები და [illegible].

საქართველოს [illegible] პედაგოგიური [illegible] დიმიტრის და [illegible] ფოლკლორული მასალების [illegible] სახელწოდებით [illegible] და [illegible] მოგონება-[illegible] [illegible] და მოგონებისა, რაც ბუნებრივად [illegible] საქართველოს [illegible] ფოლკლორისათვის, [illegible] რომ ამ [illegible] [illegible] ქართულ-[illegible] [illegible] ლექსები და იგავ-არაკები [illegible].

მახსოვს 1973 წლის 31 მარტს გაზეთ „სოფლის ცხოვრებაში" (№75) გამოქვეყნდა დიმიტრი გონაშვილის წერილი „[illegible]", რომელშიც საუბარია შოთას [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], დიმიტრი გონაშვილის [illegible] [illegible] და ამ [illegible] დიმიტრის [illegible], [illegible] „ქართული [illegible]", [illegible] [illegible] დიმიტრი გონაშვილის [illegible]. [illegible] „[illegible] და [illegible]..." [illegible] ქართული [illegible] [illegible] [illegible] გონაშვილების [illegible] სოფელ [illegible].

მახსოვს ბატონი დიმიტრის რამდენიმე გამოკვლევა „ვეფხისტყაოსნის" [illegible] [illegible] „[illegible]", რომელიც [illegible] [illegible].

ცნობილია, რომ „ვეფხისტყაოსნის" [illegible] [illegible] „[illegible]" [illegible] ქართული [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ქართული [illegible] [illegible] „[illegible]" [illegible] 8-9 [illegible] გონაშვილის ცნობით [illegible] [illegible].

დიმიტრი გონაშვილის ცნობით „[illegible]".

[illegible] ხარი, საქმილ [illegible] [illegible]

11

დვაწლმოსილნი

10 ←

ეში, გვხვდება როგორც ყამირ, ისე სახნავ ადგილებში. მცენარე ადამიანებას იწყებს ადრე გაზაფხულზე. ზრდის პროცესში მთავარ ღეროზე ხსნანი ყვავილი თავისი ფერით, ხილბითი და სიმსუბუქით ნამდვილად ფრინველის ბუმბულის მსგავსია. სწორედ ამიტომ შეურქმევიათ სახელადაც ბუმბული. შეუდარებელი შესანიშნაობაა! მცენარეს გავრცელებისათვის სპეციალური ბუმბულის ბეწვისებრი ღეროები, რომლებზეც მოგრძო პრიალა და წვრილი თესლებია მიმაგრებული. საკმარისია ოდნავ ნიავმა დაუბეროს, რომ ბუმბულის ღეროები დიდ მანძილზე მიმოფანტოს".

„ბუმბულის" განაგრძობს მკვლევარი, თავისი დაუძინებელი მტერიც ჰყავს ჭრელ, გულბარა ნიტურების სახით, ისინი წიწკნიან, ბზიკნიან მცენარის „ბუმბულს", მწიფე თესლს კი ჩიჩქნიან". ამ ერთი სიტყვის ახვი ამოწურავს ავტორის შემდეგ გამახსენდა სოფელ ახალგაში, გონაშვილების ეზოში გაშლილ სუფრაზე ბატონ დიმიტრის ნათქვამი სიტყვ-გრძელიც, ადამიანის ბედიც ბუმბულის ნარ-ეკლის სიცოცხლესავით ... ვსო. გულბარა ნიტურები კი ჩვენი მტრები და შურიანები არიან. ასე წიწკნიან ისინი ჩვენს მწიფე სიცოცხლეს და მანამ ჩიჩქნიან შენი ბუმბული, ამ ქვეყანაზე ხარ და რიცა გათავდები, ახლა დარჩენილი შენი ნაღვაწი განაგრძობს სიცოცხლეს ისე, როგორც შენს სოფელზე ამოსული ბუმბულის ნარ-ეკალი... ადამიანის საქმე და საიქმე სიცოცხლე ბუმბულის ჰგავს და იმ დაღლიცულ რუსთაველს რომ უთქვამს, სწორედ ასეა: „ვით იადონი არ მოკვდეს ბუმბულის თესლით კრებული"...

ბევრი უზრუნველი ტრაპეზი მახსოვს ახალგაში, გონაშვილების კერიაზე დიმიტრი გონაშვილის განუმეორებელი გაკვეთილები კი დაღისგზლიანი ჩემთვის დანარჩენი შემდეგისათვის იყო.

გონაშვილების კერაზე ქართული სიტყვისა და სიმღერის განძთაქაბი უწყვეტელ-უკლებელი იყო, არის და იქნება.

გიორგი ჯავახიშვილი

სკოლა - ჩვენი საზრუნავი

სიახლე სკოლის ცხოვრებაში

საგურამოს ვ. ნიკოლაძის სახ. მრავალპროფილიან სკოლა-ლიცეუმში – „XXI საუკუნე" (დირექტორი ნატო კობალეიშვილი) მნიშვნელოვანი მოვლენა მოხდა. თავდაპირველად გაჩნდა აზრი მეცნიერული კვლევითი დანტერესებული მოსწავლეებისთვის შექმნილიყო სამეცნიერო საბჭო.

ამ იდეას მხარი დაუჭირა ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორმა, თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტის ძველი ქართული ენის კათედრის პროფესორმა გიორგი გოგოლაშვილმა. 24 ოქტომბერს სასკოლო შეკრებაზე, რომელსაც ესწრებოდნენ თავად გიორგი გოგოლაშვილი, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი მღვდელი მიხეილ ქურდიანი და ქუთაისის ა. წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ლიტერატურის კათედრის დოცენტი ნესტან კუტივაძე დაფუძნდა ლიცეუმის მოსწავლეთა სამეცნიერო საბჭო; იგი მიზნად ისახავს სკოლის ცხოვრებაში მეცნიერული კვლევის ტრადიციის დამკვიდრებას, მეცნიერული ინტერესის გაღვივებას და მოზარდებში ძიების უნარის გამომუშავებას; ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა პროფესიული ორიენტაციის გამოკვეთას. სამეცნიერო საბჭოს ხელმძღვანელობას გაუწევს ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ნინო ტონია; თავმჯდომარეობა კი ბატონ გ. გოგოლაშვილს.

შეკრებამ ახლადდაარსებული სახელოვანი მეცნიერის ბატონი კორნელი დანელიას სახელი მიანიჭა სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის კაბინეტს, რომელსაც პირველი საჩუქრები გადასცა ბ-ნმა გიორგი გოგოლაშვილმა.

მოსწავლეებმა ინტერესითა და მადლიერებით მოისმინეს აკადემიკოს მიხეილ ქურდიანის გამოსვლა და დაიმახსოვრეს იგი, როგორც იშვიათი, სასარგებლო და მეცნიერების გაკვეთილი. ლიცეუმის სტუმრებმა, იმ დღის საზრუნავით დაინტერესებულმა, უფრო დიდ საზრუნავად მიიჩნიეს ავტობა მოიჩნიეს და ბავშვებს დიდი მოლოდინი გულითადი შეხვედრით გაუმართლეს.

ნიშანდობლივია, რომ სკოლას, რომელსაც მეორეხარისხოვანი სტუმრები ეწვივნენ, „XXI საუკუნე" ჰქვია. დღეს საუკუნეთა ზღვარზე ვდგავართ. იმედს გამოვთქვამთ, რომ ახლადდაარსებული მოსწავლეთა სამეცნიერო საბჭო ღირსეულ ცვლას მოუმზადებს 21-ე საუკუნეს.

ნინო ტონია

ხარკე თქმულთა

მეგობრებო, ჩაიხედეთ და იცანით თავი თქვენი

„ახალი თაობა":

„მაგრამ სმკ-მ უფრო სწორად, პარლამენტს შეუვარებულმა მრავალმა გუნდმა მოსახლეობის დახმარების მაგივრად დაიწყო ზრუნვა პრეზიდენტისათვის კუდის შესაბამისი ფუნქციის გამომუშავებაზე"–

29 სექტემბერი

* * *

„ჩვენ შიო გვაქვს ლუდში და, საერთოდ სასმელში მოლიანად აყვლილი ბაზარი"

1 აპრილი

* * *

„რა ვქნა, იძულებული ვიყავი თქვენი გამოსახლების განაჩენი გამომეტანა. ზემოდან დამირეკეს და მომაწერეს.

12 სექტემბერი

* * *

„მით უმეტეს, რომ მოსახლეობა დღეს ასოცირებულია გაღატაკებული საზოგადოებასთან, რომელსაც პარტიების აბსოლუტური უმრავლესობა ტვინის სხვადასხვა ადსორბულ დამორებას და რეალურად არ გააჩნია სიტუაციიდან გამოსვლის უნარი, ან გააჩნია, მაგრამ არა აქვს შესაბამისი დრო".

29 სექტემბერი

„რეზონანსი"

„სიჭინავას ზამბარასავით გასროლილი უკან ძელმა გამოაგდო"

* * *

15 სექტემბერი

„მახარაძემ ბრალი აღიარა"

9 ოქტომბერი

* * *

„ქართველებმა სომხებთან ურთიერთობა თამაშეს".

31 მარტი

„თბილისური"

„სპორტსმენები მთავრობის ამ გადაწყვეტილებას უარყოფითად შეხვდნენ. რადგან მომავალი ოლიმპიადისათვის ბრიტანეთი სპორტსმენები მომზადებულად ვერ შეხვდებიან და ოლიმპიადაზე უარყოფითი შედეგები მოჰყვება.

25 მარტი

მასალა მოამზადეს თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის III კურსის 952-ე ჯგუფის სტუდენტებმა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გამოსათხოვარი

გრიგოლ იმნაიშვილი

გარდაიცვალა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ქართველურ ენათა განყოფილების წამყვანი მეცნიერი თანამშრომელი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი გრიგოლ მოსეს ძე იმნაიშვილი.

გრიგოლ იმნაიშვილი დაიბადა 1912 წელს, ტყვარჩელში. ოზურგეთში საშუალო განათლების მიღების შემდეგ, 1937 წელს, წარჩინებით დაამთავრა ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტი. 1938 წლიდან იყო ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის ასპირანტი.

1941-1945 წლებში იბრძოდა მეორე მსოფლიო ომის ფრონტებზე.

1946 წლიდან ენათმეცნიერების ინსტიტუტის თანამშრომელია. 1947 წელს დაიცვა საკანდიდატო, 1995 წელს- სადოქტორო დისერტაცია.

გრიგოლ იმნაიშვილი ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში წარმატებით იკვლევდა ქართული ენათმეცნიერების სხვადასხვა საკითხებს. გამოირჩეოდა დიდი შრომისმოყვარეობითა და ნაყოფიერებით. იგი ავტორია ხუთი გამოქვეყნებული და რამდენიმე გამოუქვეყნებელი მონოგრაფიისა (მათ შორის გურული და მოხეური დიალექტების შესახებ) და 130-ზე მეტი სხვა სამეცნიერო ნაშრომისა. განსაკუთრებული ინტენსიობით იკვლევდა ქართული ენის დიალექტებს. მის არქივში არის ინგილოური, გურული, ქართლური, კახური, მოხეური დიალექტების მეტად ფასეული ხელნაწერი ტექსტები.

გრიგოლ იმნაიშვილი თავმდაბლობით, მოყვასის სიყვარულითა და სიდარბაისლით გამორჩეული პიროვნება იყო, კარგი მეცნიერი და ხინებული მოქალაქე.

გრიგოლ იმნაიშვილის ხსოვნა მარად დარჩება კოლეგებისა და ახლობელთა მეხსიერებაში.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

მაკა მონასელიძე

დღეს კვლავ ვიხსენებთ ამ ორმოცი დღის წინ, ჯვართამაღლების ბრწყინვალე დღესასწაულზე აღსრულებულ ორ პიროვნებას, მასწავლებელ-მოწაფის მჭიდრო კავშირით შეკრული- პროფესორ **კორნელი დანელიას** და ახალი ქართული ენის კათედრის ყველაზე უმცროს წევრს- **მაკა მონასელიძეს**. პირველზე მრავალი ითქვა და კვლავაც ითქმება. ამ დროს აუცილებელ თბილ სიტყვებთან ერთად ერთგვარად ჯამდება კიდეც განსვენებულის ნამუშაკევი, - ის ამაგი, მან რომ გასწია თავისი დარგის პროგრესისათვის და თავისი სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

27 წლის მაკა კი, დედისერთა და თავად დედობის [illegible] მომლოდინე, ცხადია, ჯერ არ იყო ასეთი გამოჩენილი პიროვნება, მით უმეტეს - მოღვაწე, მაგრამ უდავოდ გამორჩეული კი იყო, იგი ენის ჯგუფში სწავლობდა და კათედრის თითქმის ყველა წევრის ხელში გაიარა. დაუწერელი წესია: სტუდენტებთან ურთიერთობისას ლექტორმა პირადი სიმპათია-ანტიპათიებით არ უნდა იხელმძღვანელოს. მაგრამ რომელ ჩვენგანს შეეძლო არ განარჩევებულიყო მაკას კეთილშობილებითა და დახვეწილობით, გულგრილი დარჩენილიყო მისი სიწრფელის, სიფაქიზისა და გულისხმიერების მიმართ?!

მაკა არათუ არ მოსწრებია თავის დიდ წინაპარს პროფესიული ჩაზით- კათედრის დამაარსებელს, აკადემიკოს თოფურიას- ჯერ არც კი დაბადებულიყო, როცა ის გარდაიცვალა, მაგრამ თავისი თვისებებით - აღზრდილობით, თავაზიანობით, ინტელიგენტურობით, პასუხისმგებლობით თამამად შეიძლებოდა ბ-ნი ვარლამის სკოლის ღირსეულ მოწაფედ მიგვეჩნია. მართალია, იგი არ გაჰყოლია თავისი დედის- სახელოვანი ექიმის, მრავალთა და მრავალთა მკურნალისა და მშველელის პროფესიას, მაგრამ ყველა ეს ზნეკეთილი თვისება მას ლამის პროფესიულ სიმკაცრემდე ჰქონდა აყვანილი, ამასთან - უბრალოდ და ბუნებრივად, თითქოს სასხვათაშორისოდ.

ნარნარა და თვალწარმტაცი, იგი ყოველ ჩვენგანში რაიმე მშვენიერ საგანთან შედარების სურვილს ბადებდა: ვისთვის მზეგალღტე იყო, ვისთვის - ნაზსურნელოვანი ყვავილების ლამაზი თაიგული, ვისთვის კიდევ- მორცხვი ანდა ფაფუკბეწვიანი ლამაზი ცხოველი, და ყველა ამ ასოციაციას თავისი საფუძველი ჰქონდა, ყოველ მათგანს მშვენიერების განცდა კვებავდა, სიკეთისა და სათნოებისაკენ ლტოლვის ბუნებრივი ლტოლვა ასაზრდოებდა.

„ძნელი არის, ვითარცა სიკვდილი" - ძველი და მძიმე სიბრძნეა. ახალგაზრდის სიკვდილი მას კიდევ უფრო ამძიმებს და ამძაფრებს. ანომალიურობა რიცხვი არა და არ მეკარგება ჩვენში მშობლების კვლავ ეს უკვდავება შვილები.

დიახ, ტრაგიკულად ძლიერია სიკვდილი იმ აზრით, რომ მასთან საბედისწერო ჭიდილში ვერას გახდები, მაგრამ ძლევამოსილი მაინც არაა, ძლევამოსილი კი მხოლოდ სიყვარულია. ბუნებამ ისეთი ნიჭი მიმადლა მაკას, ღმერთმა ისეთი მშობლები მიაბარა მისი თავი, რომ თამამად შეეძლო საკუთარ თავზე გაემეორებინა „ვეფხისტყაოსნის" მშვენიერი პერსონაჟის შთაგონებული სიტყვები: „ეხე მზრდელი სიყვარულისაო", როგორც უწინ ანება ამ გამოთქმას ფლობერისეული „გრძნობათა აღზრდა", რაშიც მაკას, უმრწემესს ჩვენს შორის, თითქმის არავინ ეწაფებოდა.

სწორედ ეს სიყვარულია, სიკვდილს რომ იმარჯვებს და მას გარდაცვალებად გარდასახავს. მაკა უკვე შეუერთდა ახალ ცხოვრებას- ზეციერსა და მარადიულს. ჩვენ კი, როგორც ნამდვილ ქრისტიანებს შეგვფერის, ვიწამოთ სულთა განუყრელი კავშირი, ასე მტკიცედ, თუმცა უხილავად რომ კრავს და აღუდგენს პირობით გაყოფილ ორ სამყაროს, ეს უნდა უკარნახებდეს მაკას ხსოვნამ მის ძვირფას მშობლებსა და მეუღლეს, ყველა მის ახლობელს, რომელთაც წინ მრავალი ღირსეული, მათ შორის მაკას წმინდა სახელის ღირსი ქველი საქმე კვლავაც მოუხმობს ამქვეყნად.

შუქია აფრიდონიძე

გამოსათხოვარი

ბაქარ გიგინეიშვილი

1985 წლის 12 ნოემბერს, აკადემიკოს არნოლდ ჩიქობავას დაკრძალვის დღეს, აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე წერდა: „ერთი რამ უდავოა - ბატონი არნოლდი ყოველი ჩვენგანისათვის იყო ერთგვარი „შინაგანი ცენზორი", რომელიც „აკონტროლებდა" ყოველივე იმას, რასაც ავტორი ცდილობდა, თავისი ნაშრომისათვის არნოლდ ჩიქობავას თვალით შეეხედა. ბევრ ენათმეცნიერს მოაკლდება ახლა ეს თვალი". მაშინ ბატონი თამაზი თავის თაობას გულისხმობდა. მე კი ჩემი თაობის ენათმეცნიერთა გასაგონად მინდა გავიმეორო იგივე სიტყვები: ეს, რომ მარადაც ბევრს მოუკლდება ბატონი ბაქარის თვალიც და ყურიც! როგორ გვიხაროდა მოხსენების წაკითხვა, დისერტაციის დაცვა, როცა ვიცოდით, რომ პროფესორი ბაქარ გიგინეიშვილი დარბაზში იჯდა. ის ხომ არაერთი სამეცნიერო საბჭოს წევრი და საერთაშორისო ასპარეზის ენათმეცნიერი გახლდათ, თუმცა არც აკადემიკოსი ყოფილა, არც ხელმძღვანელი ან კათედრის გამგე ვაგლახ, რომ ეს ასე იყო!.

1968 წელს, როცა ქართველი ენათმეცნიერების უბრწყინვალესი წარმომადგენლის, სრულიად ახალგაზრდა პროფესორის, გივი მაჭავარიანის უეცარმა გარდაცვალებამ ყველას თავზარი დასცა, ღრმად მოხუცებულმა აკადემიკოსმა გიორგი ახვლედიანმა ბრძანა: „გივი მაჭავარიანს ვერავინ შეგვიცვლის, ის შეუცვლელი ენათმეცნიერია, მაგრამ ჩვენ გვყავს ბაქარი". ახლა რაღა ვთქვათ?! - ვინ შეცვლის ამ უნიჭიერეს ენათმეცნიერს: ბიბლიოლოგს, ტექსტოლოგს, ქართველოლოგს, კავკასიოლოგს?.. და აღარ ვიცი, კიდევ რამდენი „ლოგის"-ი მოვიშველიო მისი ნაღვაწის წარმოსაჩენად. ვერც ერთი ლინგვისტი გვერდს ვერ აუვლის მის არა მხოლოდ ფუნდამენტურ მონოგრაფიებს, არამედ სტრუქტურულ-კომპარატივისტულ მეთოდზე დამყარებულ ცალკეულ სტატიებსაც, გამოქვეყნებული ჩვენში თუ უცხოურ სოლიდურ გამოცემებში.

ეს, რომ ვეღარ დაამთავრა ჭეშმარიტმა მამულიშვილმა წლების მანძილზე დიდი რუდუნებითა და ზედამიწევნით შრომის ფასად შექმნილი „ქართული ენის ეტიმოლოგიური ლექსიკონი"! ვინ მოითვლის, რამდენჯერ დასხმია თავზე, ალბათ ვერ გაუფრთხილდა თავს- საოცრად უყვარდა სიცოცხლე და ვერა, ვერაფერი მოერეოდა.

ენათმეცნიერთა ერთმა ჯგუფმა ქართველურ ენათა განყოფილების სტუდენტებისათვის შეადგინა 4000 ლექსემის შემცველი „ქართველური ლექსიკონი", რომელიც უკვე კორექტირებულია და საცაა დაისტამბება. სასიხარულო ამბავი მისთვის გვინდოდა გაგვეგო - დარწმუნებული ვიყავით, რომ ძალიან გაეხარდებოდა და თუ რამე არ მოეწონებოდა, „ტყავსაც გაგვაძრობდა". ახლა კი რაღას ვიზამთ? გულდანაცემებმა პირველივე გვერდზე ჩავაბეჭდეთ: „წიგნი ეძღვნება პროფესორ ბაქარ გიგინეიშვილის ნათელ ხსოვნას".

ნამდვილ ქართველ ინტელიგენტთა - მარიამ მახარაძისა და კონა გიგინეიშვილის-უპატიოსნეს ოჯახში დაიბადა ბათუმში. დღემდე უცრემლოდ ვერ იგონებენ ბათუმელები მათ. თურმე თავის დროზე, როცა ბატონი კონა თბილისში გადმოდიოდა საცხოვრებლად, ვაგზალზე მთელი ბათუმი აცილებდა მის ოჯახს. ბატონ ბაქარსაც უსაზღვროდ უყვარდა მშობლიური ქალაქი: თავადაც ხომ ზღვისფერი გახლდათ - ლამაზიც, ბობოქარიც-

პრინციპული და მკაცრი იყო ბაქარ გიგინეიშვილი, მაგრამ გულბოროტი არასოდეს ყოფილა: საოცრად სათუთი გული ჰქონდა. ყველა დისერტანტს „ეშინოდა" მისი სამართლიანობისა. როგორ ვიცნებობდი, მისთვის სამადლობელი სიტყვა მეთქვა საიუბილეო თარიღზე. მაგრამ ეს, რომ ვერ მოვახერხე- ბატონი ბაქარი სამოცდაათი წლისა გარდაიცვალა ხანმოკლე, მაგრამ უმძიმესი ავადმყოფობის [illegible] გონა, ჩვენკენ მოიხედავო, თითქოს გამოჯანმრთელდა [illegible] შინ აღსრულდა ბედისწერის გარდუვალობა და ეს ღვთისნიერი კაცი შემოქმედებითი პოტენციალის დაბრძენების ხანაში დაგვეშორდა.

ევროპული თუ კლასიკური ენების შესანიშნავი ცოდნა ბატონ ბაქარს ხელს უწყობდა არაერთი ზოგადლინგვისტური პრობლემის კვლევისას. მაგრამ იგი მხოლოდ ნიჭითა და განსწავლულობით როდი გამოირჩეოდა! ბატონი ბაქარი არაჩვეულებრივი ლექტორიც იყო, რომელსაც აუდიტორია გასუსული უსმენდა ხოლმე. მუდამ სტუდენტებითა თუ ასპირანტებით გარშემორტყმული პროფესორი, სამაგალითო მოქალაქე დახვეწილი არისტოკრატი უფლისა და ყალბი გზებით მეცნიერებაში „შემოძრომის" მსურველს ახლოს არ გაიკარებდა - პირუთვნელად მიახლიდა ყველას საკადრის სათქმელს, თუმცა მერე ზოგჯერ ნანობდა კიდეც - ასე ძალიან არ უნდა გავცხარებულიყავიო, თუ ჰუმანისტი ხარ, ყველა ადამიანი უნდა გეცოდებოდესო: უმწიკვლო ზნეობრივ-მორალური კოდექსი ასულდგმულებდა.

ორი შვილიშვილის ბაბუამ უკანასკნელ ხანებში მოსწავლეებისთვისაც მოიცალა: სულ ახლახანს პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლებისა და გადამზადების რესპუბლიკურმა ინსტიტუტმა გამოსცა ბაქარ გიგინეიშვილის „ძველი ქართული ენის ტაბულები", სადაც განსაკუთრებით საინტერესოა ზმნათა უღლების ფორმების შესწავლა არა გვარის კატეგორიისარამედ სტატიკურობა-დინამიკურობის საკლასიფიკაციო ნიშნის მიხედვით. „საშუალო სკოლაში ძველი ქართული ლიტერატურის ძეგლები ისწავლება, რომელთა რამდენადმე დამაკმაყოფილებელი გაგება და გააზრება შესაბამისი დროის ენის ცოდნის გარეშე შეუძლებლად გვეჩვენება. ამ ხარვეზს ვერ ავსებს ტექსტისათვის პწკარედული თარგმანის დართვა. მეორე მხრივ, ძველი ქართული ენის გრამატიკის სწავლება საშუალო სკოლაში საკმაოდ რთულ პრობლემას შეუქმნიდა მოსწავლეებს, თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ ჭარბად იქნებოდა წარმოდგენილი მსჯელობის, თხრობის მომენტი. ვფიქრობთ, ენის სტრუქტურის წარმოდგენა პარადიგმების, ცხრილების, სქემების სახით მნიშვნელოვნად გაამარტივებდა შექმნილ ვითარებას, რადგან ტაბულები თვალსაჩინოების დიდ ელემენტს შეიცავს, გამოკვეთს ფორმის აგებულებას და ყოველი ელემენტის მნიშვნელობას. შემთხვევითი არაა, რომ ნიკო მარმა გამოსცა „ძირითადი ტაბულები ძველი ქართული ენის გრამატიკისა". - ვკითხულობთ წიგნის წინასიტყვაობაში.

ბატონმა ბაქარმა საოცარი მოლხენაც იცოდა. საქართველოში მომღერალსა და მოცეკვავეს რა გამოლევს, მაგრამ ის აქაც ყველასგან გამორჩეული იყო - მისი გარეგნული მომხიბვლელობა, დიდი შინაგანი კულტურა, მოქალაქეობრივი მრწამსი, ღრმა განათლება და სათუთი მგრძნობელობა ყველაზე ნათლად ქართულ სუფრასთან ვლინდებოდა ხოლმე.

თავს ვიმშვიდებ ერთი ჩვენი დიდებული წინაპრის სიტყვებით: „მოიხსენენით წინამძღვარნი იგი თქუენნი, რომელნი გეტყოდეს თქუენ სიტყუათა მათ მეცნიერებისათა, და ხედვიდით აღსასრულსა მას ცხორებისა მათისასა და ჰბაძევდით შრომასა მათსა".

ბატონო ბაქარ, თქვენი ნაშრომები მარად აცოცხლებენ თავიანთ ავტორს, ჩვენ კი აწმყო დროში დავიმოწმებთ ხოლმე თქვენს ცალკეულ დებულებებსა თუ ეტიმოლოგიებს.

„ჩვენი დუმილიც მიითვალეთ თქვენდამი ლოცვად ზესთასოფელში"...

იზა ჩანტლაძე

ინფორმაცია

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტთან ფილოლოგიის მეცნიერებათა დარგის P 10.02.C №4 სადისერტაციო საბჭომ მიანიჭა

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის

სამეცნიერო ხარისხი **ავთანდილ არაბულს**

დისერტაციის თემა – სახელისა და ზმნის დერივაციის ურთიერთმიმართების საკითხები ქართველურ ენებში

საბჭოს ექსპერტი – პროფ. გიორგი გოგოლაშვილი.

ოფიციალური ოპონენტები – პროფ. თამაზ უთურგაიძე, პროფ. ზურაბ ჭუმბურიძე, პროფ. იმნაიშვილი [illegible].

წამყვანი ორგანიზაცია – ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოხუმის ფილიალი.

დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 14 ნოემბერს.

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის

სამეცნიერო ხარისხი **ბიძინა ლემონჯავას**.

დისერტაციის თემა: შერწყმული წინადადება ზანურში ქართულთან მიმართებით.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი – პროფ. გურამ კვარაცხელია.

საბჭოს ექსპერტი– პროფ. იზაბელა ქობალავა.

ოფიციალური ოპონენტები – პროფ. გურამ [illegible], დოც. პაატა ცხადაია.

წამყვანი ორგანიზაცია – ქუთაისის ა. წერეთლის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 21 ოქტომბერს.

* * *

არნ. ჩიქობავას სახ. ენათმეცნიერების ინსტიტუტში სამეცნიერო სესია მიეძღვნა საქართველოს მეცნიერების დამსახურებულ მოღვაწეს პროფესორ **ანტონ კიზირიას** ხსოვნას. სესია გაიმართა 1997 წლის 30 სექტემბერს და 1 ოქტომბერს. შესავალი სიტყვა თქვა პროფ. გ. კვარაცხელიამ. მოხსენებები წაიკითხეს: თ. უთურგაიძემ, ლ. კვაჭაძემ, [illegible]

* * *

1997 წლის 4–7 ნოემბერს გაიმართა არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 56-ე სამეცნიერო სესია. [illegible] ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიური ენების სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხებს. სულ წაკითხულ იქნა 34 მოხსენება. [illegible]

* * *

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტმა, ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორიის კათედრამ და ილიას კაბინეტმა 1997 წლის 7-9 ოქტომბერს გამართა **ილია ჭავჭავაძის** დაბადებიდან 160 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია.

კონფერენცია გახსნა აკადემიკოსმა [illegible]. მოისმინეს 17 მოხსენება. კონფერენციის მუშაობას ხელმძღვანელობდა პროფ. ლ. მინაშვილი.

* * *

ა.წ. 31 ოქტომბერს ქ. მოსკოვში გაიმართა რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომლის, ფილოლოგიის დოქტორის, პროფ. [illegible] დაბადებიდან 70 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია [illegible] მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის, მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და მოსკოვის სახელმწიფო ლინგვისტური უნივერსიტეტის [illegible]. სესიაზე აღინიშნა [illegible] მეცნიერ-ლინგვისტისა და [illegible] სიტყვაწარმოების, ლინგვისტური ისტორიოგრაფიის, მორფოლოგიისა და მორფონოლოგიის [illegible] 250 [illegible] 8 მონოგრაფიის [illegible] ბიოგრაფიული ინსტიტუტის (American Biografical Institute) [illegible] 1997 წლის [illegible] (The Waman of the Yeer).

სესიაზე [illegible] **ლ. გოქსაძე** და დოც. **ნ. ძოწენიძე** [illegible]

სესიაზე [illegible]

1997 წლის ოქტომბრის დასაწყისში ქ. ზუგდიდში გაიმართა ზუგდიდის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტისა და არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ზუგდიდის ქართველურ ენათა ლაბორატორიის ერთობლივი სესია.

[illegible]

[illegible] ფილოლოგიის ფაკულტეტის [illegible]

ვახტანგ მაჭარაძე

ანბანი

ორფევსი და ევრიდიკე

(მეთერთმეტე ნაწილი)

იმის მაგიერ, რომ ორფევსს ასი თვალი და ყური გამოება და როგორმე ევრიდიკე დედამიწაზე დაებრუნებინა, ქვევს აჰყვა, ჰადესისთვის მიცემული პირობა დაავიწყდა და უკან მიიხედა. ეს კი მაშინ მოხდა, როცა გზის მხოლოდ მეათედი რჩებოდა გასავლელი. ძლიერად იქუხა და მესამე გაელვების შემდეგ ევრიდიკეს ლანდიც გაქრა.

1. სიტყვას, რომელიც აღნიშნავს საგნის რაოდენობას (ასი), რიგს (მესამე), ან ნაწილს (მეათედი), რიცხვითი სახელი ჰქვია. ამის მიხედვით **რიცხვითი სახელი** სამგვარია: რაოდენობითი, რიგობითი და წილობითი.

შეავსე ცხრილის ცარიელი უჯრები:

რაოდენობითი	რიგობითი	წილობითი
ასი		
	მესამე	
		მეათედი

2. **რაოდენობითი რიცხვითი სახელი** აღნიშნავს საგნის რაოდენობას და მოგვიგებს კითხვაზე – რამდენი?

ამ კითხვაზე პასუხი შეიძლება იყოს, მაგალითად, ასი, მაგრამ ასევე შეიძლება იყოს ბევრი, მრავალი, ცოტა. პირველ შემთხვევაში ზუსტად არის დათვლილი რაოდენობა, მეორეში კი საგანთა რიცხვი განუსაზღვრელია.

შეადგინე წინადადებები განუსაზღვრელი რაოდენობითი რიცხვითი სახელების გამოყენებით.

____

____

____

3. **რიგობითი სახელი** აღნიშნავს საგნის რიგს. ის მოგვიგებს კითხვაზე მერამდენე?– მეორე, მესამე, მეასე... ალბათ იცი, რომ მეერთეს მაგივრად იხმარება

პ						

მაგრამ სხვა რიცხვით სახელებთან, რომლებიც "ერთს" შეიცავენ, მეერთე ითქმის, მაგალითად, ოცდამეერთე. ჩამოთვალე რამდენიმე ასეთი სახელი.

____

____

____

წილობითი სახელი საგნის ნაწილს აღნიშნავს და მოგვიგებს კითხვაზე– მერამდენედი? თუ საგანი ორ ტოლ ნაწილადაა გაყოფილი, თითოეული მათგანი მთლიანი საგნის მეორედი იქნება.

გახსოვდეს, რომ მეორედის სინონიმი ნახევარია, რომელიც აგრეთვე წილობითი სახელია და უფრო ხშირად იხმარება, ვიდრე მეორედი.

სალომე ოშიაძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხვითო

შემეცნებითი თამაში ქართული ენის სახალისო ფონეტიკის, გრამატიკის, ლექსიკოლოგიისა და სტილისტიკის ელემენტებით.

ორიდან ხუთამდე...

თათიას ბებიას ხშირად ეშლებოდა და ბავშვს მამამისის სახელს ეძახდა. ერთხელაც თათია ეკითხება:

– ბებია, მამიკო პატარა რომ იყო, ჩემნაირი, თათიას ეძახდი?

• • •

თათიამ ცხელი წყლით სავსე ვედროში ხელი ჩაყო და მსუბუქად დაიწვა. იცოდა, რომ დანაშავე იყო და არ ტიროდა. დედამ ხელზე მალამო წაუსვა და ჰკითხა: რა გინდოდა, რატომ ჩაყავი ხელი? ხომ ხედავდი, რომ ცხელი წყალი იყო, ორთქლი ასდიოდა?

– რა ვიცი, დედიკო, ვხედავდი, მაგრამ ეშმაკმა მომატყუა, ხელი ჩაყავი და გაგითბებაო– უპასუხა თათიამ.

• • •

4 წლის თათიას მამიდა უკითხავს „იავნანამ რა ჰქმნა." წაუკითხა, – ქეთოს დედამ შვილის მოტაცების ამბავი რომ გაიგო, გული წაუვიდა. მერე გააგრძელა– ქეთო უშვილო ნაიბმა ნახა და ბავშვზე გული შეუყვარდა. მამიდამ იფიქრა, თათია ამ გამოთქმას ვერ გაიგებსო და ასე შეცვალა– ნაიბს ბავშვზე გული მოუვიდა. თათიამ გახარებულმა წამოიძახა: – ააა! გული რომ წაუვიდა, ისევ მოუვიდა?!

• • •

5 წლის თათია მამიდამ ვერ დააძინა და გაუბრაზდა. ბავშვმა მაინც არ მოისვენა, მისმენით დაღალა მამიდა. ბოლოს ცოტა ხნით ჩაფიქრდა და განაცხადა:

– ასეთი პატარა ვარ და ამდენი საფიქრალი მაქვს, რომ გავიზრდები, რაღა იქნება?

ახალი წიგნები

ბესარიონ ჯორბენაძე – ენა და კულტურა

წლების მანძილზე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში იკითხებოდა სალექციო კურსი **„ენა და კულტურა“** ბ. ჯორბენაძის ავტორობით. შემორჩენილი ხელნაწერების საფუძველზე ბ. ჯორბენაძის საზოგადოებამ გამოსცა წინამდებარე წიგნი, რომელიც, ალბათ, დააინტერესებს ამ პრობლემით დაინტერესებულ მკითხველს.

წიგნის რედაქტორია **გ. გოგოლაშვილი**

* * *

ელენე მეტრეველი – ნარკვევები ათონის კულტურულ-საგანმანათლებლო კერის ისტორიიდან.

წიგნი თბილისის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის ერთობლივი გამოცემაა. გამოცემა მიეძღვნა ივანე ჯავახიშვილის ხსოვნას.

რედაქტორია **ე. გაბიძაშვილი**

* * *

ედიშერ ჭელიძე – ძველი ქართული სასულიერო ტერმინოლოგია

გამოვიდა ძალიან საინტერესო და საჭირო წიგნი – **„ძველი ქართული სასულიერო ტერმინოლოგია“**. წიგნი I.

წიგნის ავტორია **ედიშერ ჭელიძე**

სასულიერო ტერმინები განხილულია სვეტიცხოვლის გამოცემის „ქრისტიანული დოგმატიკის" ქართული თარგმანის საფუძველზე ავტორის წინასიტყვაობაში წერს: „სავსებით აშკარაა სვეტიცხოვლის გამოცემის „ქრისტიანული დოგმატიკის" ქართული თარგმანის, რომელიც, ვფიქრობთ, უძველესი ტექსტია ჩვენთვის ხელმისაწვდომ ქართულენოვან საეკლესიო ძეგლთა შორის, შესაბამისად, მასში დაცული ქართული ქრისტიანული ტერმინოლოგიის უდიდესი ნაწილი, ვფიქრობთ, სწორედ მასზე დაყრდნობით შეგვიძლია დავიწყოთ ქართული ქრისტიანული ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ტერმინოლოგიის ისტორიული გზის შესწავლა".

წიგნის რედაქტორია **მ. გორგაძე**

საქართველოს ლიტერატურათმცოდნეობის აკადემიის შრომები. ტ. I.

ამ კრებულის გამოცემით ლიტერატურათმცოდნეობის საკითხებით დაინტერესებულმა მკითხველებმა საყურადღებო წიგნი მიიღეს. მასში აკადემიის ნამდვილ წევრთა 18 ნაშრომია გამოქვეყნებული. წიგნის სპონსორებია ე. შევარდნაძის ფონდი „დემოკრატია და აღორძინება" და გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა". რედაქტორი – საქართველოს ლიტერატურათმცოდნეობის აკადემიის პრეზიდენტი **ლევან მენაბდე**

* * *

გიორგი როგავას

გიორგი როგავას – არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტმა და ზუგდიდის დამოუკიდებელმა ინსტიტუტმა ხელმძღვანელი სამეცნიერო კრებული მიუძღვნეს ქართული ენის მეცნიერების ერთ-ერთი კლასიკოსის, მეცნიერების დამსახურებულ მოღვაწეს, პროფესორ გიორგი როგავას. კრებულში იბეჭდება ნაშრომი მეცნიერის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. გ. როგავას ნაშრომთა ბიბლიოგრაფია.

კრებულის რედაქტორია პროფ. **გ. კვარაცხელია**. გამოსცა გამომცემლობა „ქართული ენა".

* * *

ანტონ კიზირია. ნარკვევები ქართული ენის შესწავლის ისტორიიდან

წიგნი არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტმა გამოსცა. მასში თავმოყრილია ავტორის გამოუქვეყნებელი შრომები. წიგნი გამოსაცემად მოამზადა ავტორის ქალიშვილმა, პროფ. ნანა კიზირიამ, რომელიც, სამწუხაროდ, თავადაც ვეღარ მოესწრო ამ წიგნის გამოქვეყნებას.

წიგნის რედაქტორია პროფ. **თ. უთურგაიძე**. გამომცემლობა – „ქართული ენა".

* * *

თეიმურაზ გვანცელაძე. აფხაზეთთან დაკავშირებული ჩანართები ჯუანშერის მატიანის ტექსტში

ნაშრომი წარმოადგენს ნაწილს ერთიანი მონოგრაფიული გამოკვლევისა **„აფხაზეთის ისტორიოგრაფიის ლინგვისტური საფუძვლები"**. ნაშრომში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა „ვახტანგ გორგასლის ცხოვრების" იმ ადგილებს, სადაც V-VIII საუკუნეების ეპოქალური სემანტიკით გამოყენებულია ტერმინი „აფხაზეთი" და საგანგებო მნიშვნელობა აქვს აფხაზეთის ობიექტური ისტორიის დასადგენად.

წიგნის რედაქტორია აკად. **ქ. ლომთათიძე**. გამომცემლობა – „მეცნიერება".

თუ ხართ ქართული ენის გულშემატკივარი, თუ გიყვართ ქართული ლიტერატურა, თუ გაინტერესებთ ჩვენი სკოლის ბედი, გამოიწერეთ გაზეთი

„ბურჯი ეროვნებისა"